MINISTERSTVO KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

STRATÉGIA ROZVOJA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ROKY 2014 – 2020

ÚVOD

Pri tvorbe stratégie rozvoja kultúry sme uvažovali o kultúre v širšom kontexte. Uvažovali sme o kultúre ako o oblasti, ktorá súvisí so všetkým podstatným v spoločnosti, ktorá z niečoho vyrastá, no aj sama dáva možnosť vzniku mnohým veciam, mnohým je ovplyvňovaná a mnohé ovplyvňuje. Tento široký kontext sme neskôr zúžili do nasledujúcej tézy: ukazovateľmi vyspelosti a prosperity každého národa sú štát, ekonomika a kultúra v ich najširšom zmysle slova. Ide o zložky, ktoré samotný národ formuje a ktorými je sám formovaný. Štát, kultúra aj ekonomika sú základnými, vzájomne prepojenými systémami tvorby hmotného aj nehmotného bohatstva spoločnosti, ktoré, ak je aj spravodlivo distribuované, môže zásadným spôsobom prispievať ku kvalite života spoločnosti a každého jej člena.

Uvedené tri strategické zložky sú aj zdrojom identity, kreativity a humanity národa, ale aj jeho vymedzenia, odlíšenia sa od iných národov. Napomáhajú mu pri utváraní vzťahov k menšinám vo vlastnej krajine, ako aj k štátotvorným národom iných krajín. Spoločným menovateľom vyspelej kultúry moderného štátu a produktívnej konkurencieschopnej ekonomiky sú znalosti, hodnoty a presvedčenia v ich najrozmanitejších prejavoch a formách, ktorými v danom čase národ disponuje a ku ktorým sa väčšinovo hlási. Procesy nadobúdania, tvorby, rozširovania, ale najmä využívania znalostí na národnej úrovni doplnené systematickým rozvojom „národnej tvorivosti“ prostredníctvom cielenej podpory a rozvoja kultúry spoluutvárajú „inovačnú kapacitu národa", ktorá vo významnej miere ovplyvňuje dnešný, ale najmä budúci rozvoj národa, štátu a spoločnosti. Ak je inovačná kapacita národa dostatočná, poskytuje trvalý „tok“ zmenových ideí, ktoré národ potrebuje, aby dokázal minimalizovať negatívne dosahy zo zmien v okolí a súčasne maximálne využívať príležitosti, ktoré tieto zmeny prinášajú.

Kultúra dnes spolu so štátom a ekonomikou teda predstavujú tri, znalosťami a tvorivosťou národa zdrojované, vzájomne prepojené, strategické zložky rozvoja slovenskej spoločnosti. Nedostatočný rozvoj ktorejkoľvek z týchto zložiek zásadne limituje rozvoj ostatných. Ak hovoríme o kultúre, ak podporujeme kultúru, hovoríme aj o štáte a jeho ekonomike a o ich podpore a rozvoji.

Zásadným predpokladom zmeny k zlepšeniu stavu kultúry je naša „národná ochota a schopnosť“ definitívne opustiť zastaraný pohľad na národnú kultúru ako na „nadstavbu, ktorá spotrebúva zdroje a prostriedky slovenskej spoločnosti“. Len za tohto nutného, nie však postačujúceho predpokladu sa môžeme postupne dopracovať k dlhodobo prosperujúcemu Slovensku. Doterajšia prax v oblasti pokusov o tvorbu a implementáciu „kultúrnych politík“ na Slovensku postupne obnažuje, že nedomyslené, ideologicky ladené heslá o povinnostiach štátu ku kultúre bez „povinností kultúry voči štátotvornému národu“ a tým aj celej slovenskej spoločnosti, vedú postupne k úpadku národnej kultúry, a tým nepriamo aj k relatívnemu úpadku celej spoločnosti. Tento úpadok sa pravdepodobne naplno prejaví, až dorastie a dospeje generácia vychovaná s veľmi limitovaným prístupom k národnej kultúre, a veľmi pravdepodobne aj bez potreby sa s ňou celoživotne oboznamovať a na jej rozvoji aj zásadnejšie participovať. V čase transformácie spoločnosti a najmä v čase krízy musí štát prevziať úlohu lídra a zodpovednosť za rozvinutie celospoločenského dialógu o súčasnom a budúcom žiaducom stave kultúry na Slovensku. Ale aj dialógu o strategických zmenách, ktoré však bude musieť aj bezodkladne vykonať s cieľom dynamizovať rozvoj modernej národnej kultúry – rozhodujúceho interného faktora budúcej prosperity Slovenska. Toto je dôvodom tvorby stratégie, ktorá by sa mala stať jedným z hlavných nástrojov štátu na naplnenie spomínanej úlohy, výzvy, príležitosti.

Systematický prístup k podpore a rozvoju národnej kultúry a vzrast kultúrneho priemyslu ako „nového ekonomického odvetvia“ môžu významne prispieť k eliminácii negatívnych vplyvov krízy na

spoločnosť. Pretože investície do jednotlivých oblastí kultúry majú krátkodobú, strednodobú, ale aj dlhodobú návratnosť a kultúra môže prispieť k riešeniu takých závažných problémov, ako sú nezamestnanosť a pomalý rast ekonomiky. Tvorivý sektor rozhodne nie je marginálny z hľadiska ekonomického potenciálu. Na tvorbu HDP prispieva viac ako niektoré priemyselné odvetvia, je navyše bezproblémový vzhľadom na možnosti trvalo udržateľného rozvoja, nie je náročný na energie a suroviny, nezaťažuje životné prostredie a vytvára vysokú pridanú hodnotu.

Napokon dodatočné prínosy z rozvoja kultúry spočívajú najmä v náraste „neuchopiteľného spoločenského kapitálu“, ktorý so zvýšením úrovne vzdelanosti a kultúrnosti občanov prináša vyššiu kvalitu ich vzájomných vzťahov a môže zásadne zvýšiť aj kvalitu ich života.

MINISTERSTVO KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

STRATÉGIA ROZVOJA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ROKY 2014 – 2020

I. STRUČNÝ OPIS SÚČASNÉHO STAVU KULTÚRY NA SLOVENSKU

Projekt Stratégia rozvoja kultúry 2014 – 2020 sa začal realizovať v júni 2013. Cieľom tohto projektu bolo vytvoriť rámcovú stratégiu rozvoja kultúry do roku 2020, ktorá navrhne víziu rozvoja a žiaduceho stavu kultúry, redefinuje postavenie kultúry v celospoločenskom kontexte, identifikuje kľúčové priority pre rôzne oblasti kultúry, poskytne analýzu existujúcich stratégií v oblasti kultúry a zároveň bude slúžiť ako „cestovná mapa" na prípravu ďalších strategických materiálov a projektov v oblasti kultúry.

Aj keď obsahom projektu nebola podrobná analýza súčasného stavu kultúry na Slovensku, v jeho prvej fáze bola vykonaná analýza zameraná na získanie podkladu na definovanie strategickej vízie a strategických tém. Prvá fáza projektu pozostávala z analýzy existujúcich strategických materiálov rezortu kultúry, analýzy doplnkových materiálov a analýzy rozhovorov so šiestimi vybranými odborníkmi v oblasti kultúry na Slovensku. Podrobný opis metodológie a výsledky tejto fázy projektu sa nachádzajú v dokumente *Projekt Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky 2014 – 2020* s podtitulom *Analýza stavu kultúry na Slovensku ako východisko pre formulovanie strategických priorít*, ktorý je verejne prístupný[1].

Cieľom tejto prílohy je poskytnúť stručný, sumárny obraz súčasného stavu oblasti kultúry na Slovensku, ktorý bolo možné získať vyššie opísaným spôsobom. Nejde teda o komplexnú či cielenú analýzu súčasného stavu, ale o sumár najdôležitejších zistení získaných počas vstupnej analýzy, pričom niektoré zo zistení sú podložené aj dostupnými kvantitatívnymi údajmi.

1. POSTAVENE KULTÚRY V SPOLOČNOSTI

> *„Na jednej strane je kultúra deklarovaná zo strany rôznych autorít, aká je dôležitá. V realite však nemá to postavenie a nie je ani natoľko saturovaná, ako sa deklaruje, že je dôležitá. Možno je to aj historicky dané, že je poznačená určitou diskontinuitou, čo je úplne najväčšia chyba."*
>
> (citát z rozhovoru)

> *„Mám taký pocit hraničiaci s istotou, že postavenie kultúry v slovenskej spoločnosti ako keby bolo čoraz väčšmi, nechcem to priamo tak nazvať, marginalizované, ale akoby vytláčané z každodenného života. A vytláčané najmä v každodennom živote a vo voľnočasových aktivitách, kde, samozrejme, prevláda spotreba mediálnych produktov, ani nie televíznych ako skôr internetových. Nehovorím pritom už o školskej oblasti alebo vzdelávacom systéme, kde má kultúra, podľa môjho názoru, veľmi slabé postavenie."*
>
> (citát z rozhovoru)

Úvodné citáty dobre ilustrujú široko akceptované hodnotenie, že súčasná situácia v oblasti kultúry na Slovensku nie je uspokojivá. Jednou z najdôležitejších charakteristík tohto stavu je **rozpor medzi postojom spoločnosti ku kultúre na deklaratívnej úrovni a skutočným postavením kultúry, ktoré jej spoločnosť priznáva**. Kým vyjadrenia či už verejných inštitúcií, alebo aj bežných občanov priznávajú kultúre významné postavenie v živote spoločnosti alebo v živote jednotlivca, reálna skutočnosť je taká, že **kultúra je vytláčaná do polohy, že „ak zvýšia zdroje, tak sa ujde aj kultúre**".

[1] Dokument je prístupný registrovaným používateľom portálu www.strategiakultury.sk

Tento stav najlepšie dokumentujú údaje o percente verejných výdavkov vynakladaných na kultúru na hrubý domáci produkt (ďalej HDP). *Tabuľky 1 a 2* ukazujú, že na Slovensku je tento ukazovateľ **len okolo 0,4 % HDP**, čo je najmenej spomedzi okolitých štátov Európskej únie (EÚ). Treba tiež poznamenať, že v roku 1993 bol na Slovensku tento ukazovateľ ešte tesne nad 1 %, čo dokazuje zhoršovanie postavenia kultúry v slovenskej spoločnosti v posledných desaťročiach.

Tabuľka 1: Podiel verejných výdavkov na kultúru na HDP v SR[2]

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podiel verejných výdavkov na kultúru na HDP	0,47 %	0,40 %	0,43 %	0,51 %	0,47 %	0,39 %

Tabuľka 2: Verejné výdavky na kultúru vybraných krajín EÚ (2010/2011) ako percento HDP[3]

Štát	Verejné výdavky na kultúru ako % HDP
Rakúsko	0,82 %
Česká republika	0,74 %
Maďarsko	0,57 %
Poľsko	0,59 %
Estónsko	1,80 %

Citát z úvodu tejto kapitoly výstižne pomenúva aj ďalší z kľúčových faktorov vplývajúcich na súčasný stav kultúry, ktorým je **diskontinuita** vývoja tejto oblasti. Pre oblasť kultúry doteraz neexistovala a ani **neexistuje jednotná stratégia či koncepcia**, ktorá by bola akceptovaná širokým spektrom zainteresovaných strán. To spôsobuje, že pri zmenách politických garnitúr dochádza k zmenám základných systematických nastavení bez jasného dlhodobého smerovania, a taktiež to, že jednotlivé oblasti kultúry si „žijú vlastný život", čím sa strácajú výhody prameniace zo spolupráce a jednotného smerovania.

V období od pádu socializmu po súčasnosť oblasť kultúry na Slovensku **neprešla žiadnym cieľavedomým a systematickým procesom transformácie**. Oblasť sa vyvíjala viac-menej neriadene, čo vyústilo do stavu, že v súčasnosti v tejto oblasti koexistujú prvky pretrvávajúce z obdobia socializmu (napr. sieť inštitúcií, často aj ich vybavenie) s rôznymi modernými prvkami. Jedinou zo zásadnejších systematických zmien ovplyvňujúcich súčasný stav kultúry bol **proces decentralizácie**, ktorý ale priniesol aj viacero negatív, ako napríklad podfinancovanosť mnohých kultúrnych inštitúcií, aj tých, ktoré prešli pod správu samospráv.

Na základe uvedeného je možné skonštatovať, že **celkové postavenie kultúry sa v modernej histórii Slovenska výrazne zhoršilo, čo má negatívny vplyv na celú spoločnosť.**

[2] *Novotný, O.: Podpora kultúry z verejných rozpočtov územných jednotiek SR v novom tisícročí, NOC, Bratislava 2013.*

[3] *Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 14th edition, 2013 http://www.culturalpolicies.net, 10. október 2013, 22:10.*

2. SILNÉ STRÁNKY

Analýza ukázala viacero skutočností, ktoré boli hodnotené pozitívne. Jednou z najsilnejších stránok našej kultúry, na ktorej je možné stavať aj v budúcnosti, je veľmi **bohaté a rozmanité kultúrne dedičstvo**. Pokiaľ ide o jeho hmotnú súčasť, možno uviesť, že v pamiatkovom fonde je v súčasnosti vyše 9 700 nehnuteľných a takmer 14 700 hnuteľných kultúrnych pamiatok[4]. Nemenej hodnotné a rozmanité je aj naše nehmotné kultúrne dedičstvo, najmä pokiaľ ide o veľké bohatstvo živej a uchovanej tradičnej kultúry[5].

Ďalšou silnou stránkou je **široká sieť kultúrnych inštitúcií**, ktoré aj napriek často existenčným problémom stále plnia svoje funkcie. Šírku siete vybraných kultúrnych inštitúcií dokumentuje *tabuľka 3*. Údaje naznačujú na jednej strane trend oslabovania pozície knižníc a do istej miery aj múzeí, ale na druhej strane napríklad divadlá zaznamenali v posledných piatich rokoch nárast počtu predstavení, ako aj počtu návštevníkov.

Tabuľka 3: Základné štatistické údaje o sieti vybraných kultúrnych inštitúcií na Slovensku[6]

	2008	2009	2010	2011	2012
Počet stálych scén divadiel v prevádzke	68	74	71	68	87
Počet divadelných predstavení	6 473	7 313	7 502	7 607	8 203
Počet návštevníkov divadiel (tis.)	1 356	1 574	1 573	1 516	1 660
Počet všetkých knižníc spolu	2 664	2 664	2 614	2 581	2 262
Výpožičky používateľom knižníc (tis.)	24 584	24 096	24 665	23 547	22 722
Počet expozícií v múzeách	638	517	524	508	507
Návštevníci múzeí (tis.)	4 227	3 560	3 313	3 698	2 781
Počet expozícií galérií	63	67	78	77	75
Počet návštevníkov galérií (tis.)	428	375	414	420	378

Veľmi pozitívne je hodnotená existujúca **sieť základných umeleckých škôl**, ktoré ponúkajú široké možnosti rozvíjania talentu a formovania kultúrneho povedomia najmä mladej časti populácie. Ako dokazujú údaje v *tabuľke 4*, v posledných rokoch stúpa počet týchto škôl aj počet žiakov, ktorí ich navštevujú.

Tabuľka 4: Základné štatistické údaje o základných umeleckých školách na Slovensku[6]

	2008	2009	2010	2011	2012
Počet škôl	276	282	290	300	309
Počet žiakov	128 851	134 106	134 731	139 965	147 387

[4] *Koncepcia ochrany pamiatkového fondu*

[5] *Túto skutočnosť uvádza ako prvú spomedzi ďalších silných stránok aj Koncepcia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru; http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/tradicna-kultura-a-osveta/dokumenty-114.html 10. október 2013, 22:15.*

[6] *Spracované na základe údajov z elektronických publikácií ŠÚ SR: Trendy sociálneho vývoja v Slovenskej republike http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=27811, 10. október 2013, 22:22.*

Ako silné stránky oblasti slovenskej kultúry je možné tiež spomenúť niektoré z **fungujúcich schém na podporu vybraných oblastí kultúry**. Veľmi pozitívne je hodnotená činnosť **Audiovizuálneho fondu**, prostredníctvom ktorého sa okrem iného systematicky a úspešne podporuje tvorba slovenských filmov. *Tabuľka 5* dokumentuje, ako sa po prudkom páde počtu filmov medzi rokmi 2008 a 2009 opätovne naštartoval rast počtu filmov od roku 2009, keď začal činnosti práve Audiovizuálny fond. Pozitívne je hodnotený aj **dotačný systém Ministerstva kultúry Slovenskej republiky** (ďalej MK SR) ako systémový nástroj na podporu kultúry na Slovensku, aj keď k niektorým aspektom jeho fungovania boli zaznamenané i kritické postoje. *Tabuľka 6* ukazuje, že ministerstvo kultúry každoročne eviduje okolo 8 000 žiadostí o dotácie a na podporu kultúry rozdelí desiatky miliónov eur, aj keď z dát je zrejmé, že objem požadovaných dotácií niekoľkonásobne prevyšuje objem schválených dotácií.

Tabuľka 5: Vývoj počtu dokončených filmov v SR[7]

	2008	2009	2010	2011	2012
Počet dokončených filmov v danom roku	302	165	239	235	251
Z toho celovečerných	5	8	7	4	11
Z toho celovečerných uvedených do distribúcie	11	18	9	11	21

Tabuľka 6: Základné štatistické údaje o dotačnom systéme MK SR[7]

	2008	2009	2010	2011	2012
Počet žiadostí evidovaných na ministerstve	8 002	8 570	8 199	7 216	8 116
Celková výška požadovanej dotácie (tis. EUR)	109 783	117 845	106 306	104 724	96 333
Celková výška schválenej dotácie (tis. EUR)	32 034	37 513	29 010	16 902	19 871

Ak hovoríme o silných stránkach slovenskej kultúrnej oblasti, v neposlednom rade je potrebné spomenúť aj stále veľké **množstvo odhodlaných ľudí nadšených pre kultúru**, ktorí napriek najmä finančnému nedoceneniu aktívne pôsobia vo všetkých regiónoch Slovenska a zabezpečujú množstvo rôznorodých kultúrnych podujatí a aktivít.

3. SLABÉ STRÁNKY

Niektoré z hlavných slabých stránok oblasti kultúry na Slovensku, ako **neadekvátne postavenie kultúry v spoločnosti**, **podfinancovanosť**, **diskontinuitný vývoj** či **absencia jednotiacej stratégie,** boli popísané už v úvodnej charakteristike, ale k nim treba prirátať aj viacero ďalších slabých miest, ktoré vyplynuli z analýzy.

Jednou z najvýznamnejších prekážok rozvoja celej oblasti je **nízky dopyt po kultúre**. Asi najlepšie to dokumentuje údaj, že domácnosti míňajú na kultúrne služby[8] len o niečo viac ako 1 % svojich celkových výdajov, lenže ako vidno z *Tabuľky 7*, trend je mierne stúpajúci.

[7] *Spracované na základe údajov zo stránky http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie, 10. október 2013, 22:36.*

Tabuľka 7: Podiel výdavkov na kultúrne služby z celkových čistých výdavkov domácností[9]

	2008	2009	2010	2011	2012
Podiel výdavkov na kultúrne služby z celkových výdavkov domácností	1,09 %	1,18 %	1,21 %	1,23 %	1,23 %

S nízkym dopytom po kultúre priamo súvisí nedostatočné formovanie kultúrnych potrieb či už v dôsledku pôsobenia médií, ale najvýznamnejšiu rolu tu zohráva **nízky dôraz na výchovu ku kultúre v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu**.

Ďalšou významnou oblasťou, ktorú možno označiť ako slabú stránku, je **výskum**. Analýza naznačila, že na Slovensku **sa robí málo HĺbkovýchVýskumných aktivít,** ktoré navyše nevychádzajú z nejakého koncepčného prístupu a nie sú systémovo zastrešené ani inštitucionálne. Výstižne to opisuje aj koncepčný materiál MK SR, ktorý na základe analýzy z roku 2007 skonštatoval: *„dlhotrvajúcu roztrieštenosť výskumu a vývoja v rezorte, jeho nekoordinovanosť, systémovosť riadenia maximálne v rozsahu konkrétnych príspevkových organizácií, respektíve dokonca len riešiteľských tímov.“*[10] Oblasť výskumu taktiež neposkytuje dostatočne kvalitnú kritickú odbornú reflexiu kultúry a chýba aj systematické monitorovanie kultúry poskytujúce kvalitné dáta na strategické manažovanie celej oblasti.

Kým bohatá sústava kultúrnych inštitúcií je nesporne pozitívom, slabou stránkou je **nízka efektivita fungovania týchto inštitúcií**. Medzi príčiny tohto stavu patrí aj **nie dostatočná pozornosť venovaná systematickému rozvoju ľudského kapitálu týchto organizácií**, najmä pokiaľ ide o manažérske zručnosti, ktoré sú z hľadiska efektívneho riadenia kľúčové.

Slabou stránkou je aj **prezentácia slovenskej kultúry doma i v zahraničí**, ktorú možno charakterizovať ako nedostatočnú, chaotickú a bez spoločného jednotiaceho základu.

Významným bielym miestom ukazujúcim sa najmä pri porovnaní so zahraničím je **zaostávanie v oblasti rozvoja kreatívneho priemyslu, ale aj v rozvoji samotnej kreativity**. Kým väčšina štátov Európskej únie (EÚ) už aktívne využíva benefity rozvoja kreativity a synergie vyplývajúce z prepájania kultúry, kreativity s trhom a priemyslom, na Slovensku sa ešte len tvorí prvá koncepcia tejto významnej a vysoko perspektívnej oblasti.

---

[8] *Aj keď ukazovateľ „kultúrne služby“ nepredstavuje celú kultúrnu spotrebu, keďže nezahŕňa napríklad výdavky na knihy, zo systematicky sledovaných ukazovateľov opisuje výdavky na kultúru najkomplexnejšie. Ukazovateľ zahŕňa výdavky na: kiná, divadlá, koncerty, múzeá, ZOO, televízne a rozhlasové koncesie a iné kultúrne služby.*

[9] *Spracované na základe údajov z elektronických publikácií ŠÚ SR: Príjmy, výdavky a spotreba súkromných domácností SR http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=24731, 10. október 2013, 22:51.*

[10] *Koncepcia zamerania a podpory výskumu a vývoja v rezorte Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na roky 2011 – 2015; http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo-/vyskum-a-vyvoj-v-rezorte-kultury-25e.html, 10. október 2013, 22:59.*

Medzi ďalšie negatíva súčasného stavu kultúry na Slovensku je podľa analýzy možné zaradiť aj **chýbajúcu systémovú podporu novej tvorby, ale aj nevyhovujúci, až dezolátny stav niektorých kultúrnych inštitúcií i mnohých kultúrnych pamiatok**[11].

Na záver možno skonštatovať, že **súčasný stav, ale najmä postavenie kultúry v spoločnosti nie sú uspokojivé**, čo má negatívny vplyv na celú spoločnosť. Ak si chce Slovensko zachovať svoje bohaté kultúrne hodnoty a zároveň využiť potenciál kultúry pre rozvoj celej spoločnosti, je nutné k tejto oblasti začať pristupovať systematicky a koncepčne. Analýza ukázala, že aj u širšej odbornej verejnosti prevláda názor, že **dozrel čas na systémovú revíziu tejto oblasti a vytvorenie spoločnej vízie, ktorú by si mohla osvojiť široká kultúrna obec.**

Analýza taktiež naznačila, ktoré oblasti našej kultúry sú silnejšie a dá sa na nich stavať, ale poodhalila aj slabé miesta. Najvýraznejšie z nich sú stručne opísané v tejto prílohe a zosumarizované v nasledujúcej tabuľke:

Silné stránky	Slabé stránky
• Bohaté a rozmanité kultúrne dedičstvo • Široká sieť kultúrnych inštitúcií • Fungujúca sieť základných umeleckých škôl • Fungovanie Audiovizuálneho fondu • Podpora kultúry prostredníctvom dotačného systému MK SR • Odhodlaní a nadšení ľudia zabezpečujúci bohatý kultúrny život v regiónoch	• Postavenie kultúry v spoločnosti • Nedostatočné financovanie kultúry • Diskontinuitný vývoj a absencia jednotiacej stratégie pre celú oblasť • Nízky dopyt po kultúre • Nízky dôraz na výchovu ku kultúre v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu • Absencia systematického výskumu v oblasti kultúry • Neefektívny systém riadenia v rámci kultúrnych inštitúcií súvisiaci aj so slabým rozvojom ľudského kapitálu • Nejasná stratégia prezentácie slovenskej kultúry doma aj v zahraničí • Zaostávanie v rozvoji kultúrneho priemyslu • Chýbajúca systémová podpora novej tvorby

Identifikované charakteristiky súčasného stavu kultúry na Slovensku boli jedným zo základných vstupov pre formulovanie strategických oblastí pri tvorbe Stratégie rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020.

[11] *Podľa Koncepcie ochrany pamiatkového fondu bolo v roku 2010 v dezolátnom stave 5,74 % a v narušenom stave až 19,9 % kultúrnych pamiatok na území SR. Materiál je dostupný na stránke: http://www.rokovanie.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20286, 10. október 2013, 22:17.*

MINISTERSTVO KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

STRATÉGIA ROZVOJA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ROKY 2014 – 2020

II. NÁVRH PRIORÍT A OPATRENÍ STRATÉGIE ROZVOJA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ROKY 2014 – 2020

Kultúra je zušľachťujúcou energiou, utvára identitu a charakter spoločnosti dovnútra i navonok. Tvorí hodnoty, vďaka ktorým je život hodný žitia. Nastavuje kritické zrkadlo spoločenskej realite. Kultúra má základ v slobodnej tvorivosti jednotlivca a spolu s aktivitou kultúrnych skupín sa spája do spoločného tkaniva kultúry spoločnosti. Kultúra uchováva hodnoty minulosti živé pre prítomnosť a tvorivou reflexiou prítomnosti tvorí nové hodnoty.

Spoločným zapojením všetkých aktérov vytvoríme podmienky na jednotu kultúry v rozmanitosti svojbytných kultúr. Kultúrny aspekt včleníme do procesu výchovy a vzdelávania, aby výchova a vzdelávanie neboli iba odovzdávaním informácií, ale prispievali ku kultivácii človeka. Budeme napomáhať tvorivému spájaniu hodnôt minulých s hodnotami súčasnými. Budeme prepájať ekonomické a kultúrne prostredie tak, aby ekonomická sila živila kultúru a aby kultúra mohla uplatniť svoj ekonomický potenciál.

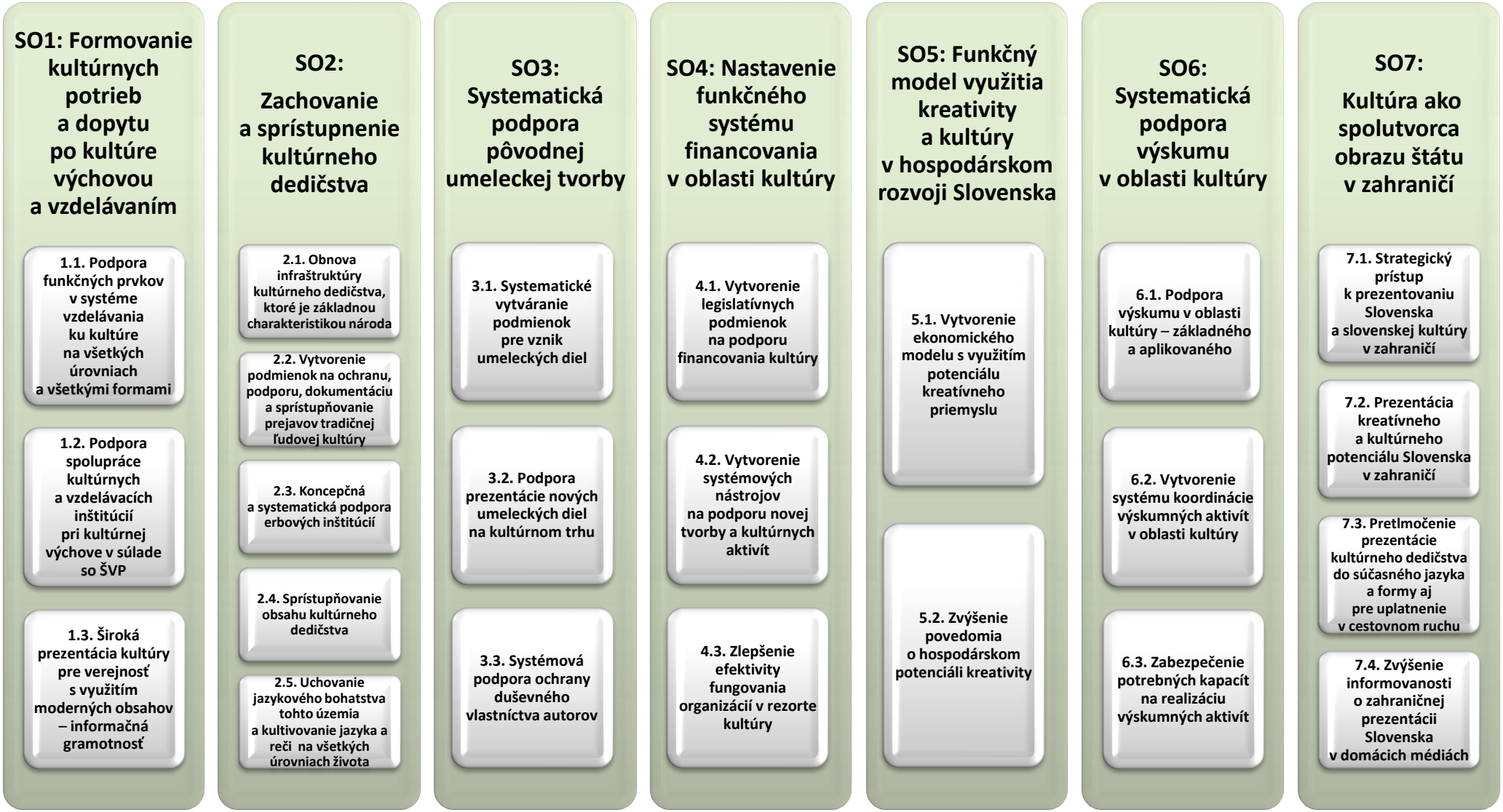
SO1: Formovanie kultúrnych potrieb a dopytu po kultúre výchovou a vzdelávaním
1.1. Podpora funkčných prvkov v systéme vzdelávania ku kultúre na všetkých úrovniach a všetkými formami
1.2. Podpora spolupráce kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií pri kultúrnej výchove v súlade so ŠVP
1.3. Široká prezentácia kultúry pre verejnosť s využitím moderných obsahov – informačná gramotnosť
SO2: Zachovanie a sprístupnenie kultúrneho dedičstva
2.1. Obnova infraštruktúry kultúrneho dedičstva, ktoré je základnou charakteristikou národa
2.2. Vytvorenie podmienok na ochranu, podporu, dokumentáciu a sprístupňovanie prejavov tradičnej ľudovej kultúry
2.3. Koncepčná a systematická podpora erbových inštitúcií
2.4. Sprístupňovanie obsahu kultúrneho dedičstva
2.5. Uchovanie jazykového bohatstva tohto územia a kultivovanie jazyka a reči na všetkých úrovniach života
SO3: Systematická podpora pôvodnej umeleckej tvorby
3.1. Systematické vytváranie podmienok pre vznik umeleckých diel
3.2. Podpora prezentácie nových umeleckých diel na kultúrnom trhu
3.3. Systémová podpora ochrany duševného vlastníctva autorov
SO4: Nastavenie funkčného systému financovania v oblasti kultúry
4.1. Vytvorenie legislatívnych podmienok na podporu financovania kultúry
4.2. Vytvorenie systémových nástrojov na podporu novej tvorby a kultúrnych aktivít
4.3. Zlepšenie efektivity fungovania organizácií v rezorte kultúry
SO5: Funkčný model využitia kreativity a kultúry v hospodárskom rozvoji Slovenska
5.1. Vytvorenie ekonomického modelu s využitím potenciálu kreatívneho priemyslu
5.2. Zvýšenie povedomia o hospodárskom potenciáli kreativity
SO6: Systematická podpora výskumu v oblasti kultúry
6.1. Podpora výskumu v oblasti kultúry – základného a aplikovaného
6.2. Vytvorenie systému koordinácie výskumných aktivít v oblasti kultúry
6.3. Zabezpečenie potrebných kapacít na realizáciu výskumných aktivít
SO7: Kultúra ako spolutvorca obrazu štátu v zahraničí
7.1. Strategický prístup k prezentovaniu Slovenska a slovenskej kultúry v zahraničí
7.2. Prezentácia kreatívneho a kultúrneho potenciálu Slovenska v zahraničí
7.3. Pretlmočenie prezentácie kultúrneho dedičstva do súčasného jazyka a formy aj pre uplatnenie v cestovnom ruchu
7.4. Zvýšenie informovanosti o zahraničnej prezentácii Slovenska v domácich médiách

STRATEGICKÁ OBLASŤ 1: FORMOVANIE KULTÚRNYCH POTRIEB A DOPYTU PO KULTÚRE VÝCHOVOU A VZDELÁVANÍM

Slovenská spoločnosť neprikladá kultúre dostatočný význam. Prehliada jej zásadný vplyv na všetky ostatné oblasti života. V najbližšom období je preto potrebné posilniť postavenie kultúry ako jedného z kľúčových zdrojov vzdelanostnej spoločnosti. Kultúra predstavuje aj perspektívny sektor s výrazným hodnotovým a ekonomickým potenciálom. Navyše v intelektuálnom, emocionálnom i profesijnom rozvoji človeka zohráva nezastupiteľnú úlohu. Pod jej vplyvom sa utvárajú spoločenské hodnoty, vzniká etická i estetická kultivácia človeka. Výchova a vzdelávanie musia preto vidieť svoj cieľ v spolupodieľaní sa na utváraní celkovej kultúrnej gramotnosti národa.

Kultúrna výchova je jednou z priorít strategického smerovania kultúry. Kultúra môže obhájiť opodstatnenosť štátneho alebo verejného financovania len vtedy, keď má svojich divákov, čitateľov či poslucháčov. Ak chceme zvýšiť dopyt obyvateľstva po kultúrnych aktivitách, musíme začať výchovou a vzdelávaním. Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné vytvoriť nástroje, ktoré by v žiakoch prebúdzali vedomie kultúrnych potrieb. Kultúrna výchova a vzdelávanie by mali veľkou mierou prispieť k rastu záujmu o kultúru v slovenskej spoločnosti.

Prítomnosť umenia vo výchovno-vzdelávacom procese prebúdza a podnecuje tvorivosť. Vďaka kultúrnej výchove by sa v školách, univerzitách aj v celoživotnom vzdelávaní mala výrazne rozvinúť kreativita. Tvorivosť je vo výchovno-vzdelávacom procese nevyhnutná: inšpiruje otvorenosť pre nové riešenia, rozvíja predstavivosť i pohotovosť reflexie, posilňuje odvahu čeliť neočakávanému. Aktéri zapojení do výchovno-vzdelávacieho procesu – školy, univerzity, ostatné vzdelávacie inštitúcie, ale aj samotní pedagógovia – by mali považovať rozvoj imaginácie, podporu kritického myslenia, schopnosť intuitívneho nazerania za hlavné stavebné prvky výchovno-vzdelávacieho procesu.

Štát musí vytvárať podmienky na to, aby sa výchova a vzdelávanie stali výrazným faktorom pri formovaní kreatívneho prostredia v spoločnosti. Je dôležité, aby svojím vplyvom podporoval projekty kultúrnej výchovy a progresívneho umeleckého vzdelávania. Kultúrna výchova a vzdelávanie na všetkých druhoch škôl a v systéme celoživotného vzdelávania sa tak stanú základom formovania kultúrnych potrieb verejnosti, zvyšovania potreby a dopytu obyvateľstva po kultúrnych aktivitách. Je potrebné ďalej rozvíjať konkrétne vzdelávacie programy a v existujúcich študijných programoch zabezpečiť viac priestoru na vzdelávanie zamerané na poznávanie kultúrnych a umeleckých hodnôt. Toto vzdelávanie musí vychádzať v prvom rade z poznávania historických východísk súčasnej kultúry. Zároveň je potrebné rozšíriť kultúrnu výchovu a vzdelávanie do oblastí, v ktorých v súčasnosti absentuje. Je potrebné zabezpečiť aj podporné štruktúry pre pedagogických zamestnancov, ktorí v školách vytvárajú prostredie podnecujúce k tvorivosti.

Ak sa má kultúrne dianie stať bežnou súčasťou života, je potrebné zabezpečiť všeobecnú dostupnosť a efektívnu prezentáciu tradičných i nových kultúrnych produktov. Kultúrne inštitúcie musia hľadať inovatívne prístupy k sprostredkovaniu kultúrnych hodnôt verejnosti. Pri práci s príjemcami kultúrnych produktov je nevyhnutné v čo najširšej miere využívať i nové technológie.

PRIORITY A OPATRENIA:

1.1. Podpora funkčných prvkov v systéme kultúrnej výchovy a vzdelávania na všetkých úrovniach a všetkými formami

V súčasnom systéme výchovy a vzdelávania existujú prvky, ktoré rokmi potvrdili svoju opodstatnenosť, zdokonaľovali sa a dlhodobo prinášajú želané výsledky. Cieľom je, aby sme dokázali nielen identifikovať časti systému, ktoré potvrdili svoju opodstatnenosť, ale ich aj uchovať a ďalej rozvíjať. Ďalšie nástroje je nutné kreovať vzhľadom na tieto fungujúce prvky systému.

1.1.1. Podrobne analyzovať existujúce programy a aktivity v tejto oblasti.

- Zachovať a ďalej rozvíjať dobre fungujúce prvky vo všetkých úrovniach výchovy a vzdelávania.
- Identifikovať a eliminovať časti, ktoré neprinášajú žiadny efekt.

1.1.2. Vytvoriť systém kontinuálnej podpory funkčných prvkov dôležitých pre formovanie vnímania kultúry.

- Viac akcentovať kultúrnu výchovu ako integrálnu súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu. Najmä v školách primárneho a nižšieho sekundárneho stupňa vzdelania, s dôrazom na poznanie slovenskej kultúry a jej súvislosti so svetovou kultúrou.
- Zlepšiť podporu fungovania základných umeleckých škôl, ktoré predstavujú dôležitý prvok vo formovaní vnímania kultúry a kultúrnych potrieb.
- Podporiť mimoškolské aktivity žiakov, ktoré sú zamerané na zvyšovanie kultúrnej vzdelanosti.
- Zachovať a rozvíjať kontinuitu dlhoročných kultúrnych podujatí.
- Zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľstvo žijúce mimo hlavných centier kultúry a pre ľudí so zdravotným a sociálnym znevýhodnením.
- Zachovať a rozvíjať sieť kultúrno-osvetových zariadení a systém záujmovej umeleckej činnosti.

1.2. Podpora spolupráce kultúrnych a výchovno-vzdelávacích inštitúcií pri kultúrnej výchove v súlade so Štátnym vzdelávacím programom SR

Úzka spolupráca zainteresovaných subjektov je pre dosahovanie vytýčených cieľov kľúčová. Kultúrne inštitúcie disponujú obsahom a výchovno-vzdelávacie inštitúcie sú médiom, ktoré môže tento obsah sprostredkovať. Keďže oba typy inštitúcií majú medzi charakteristikou svojich činností aj výchovu umením a k umeniu, jednoduchšie to zvládnu pri vzájomnej kooperácii. Odstráni sa tak duplicita v niektorých oblastiach a skôr sa pokryjú prázdne miesta kultúrnej výchovy a vzdelávania.

1.2.1. Vytvoriť systémové nástroje na podporu spolupráce kultúrnych inštitúcií s deťmi a mladými ľuďmi ako cieľovými skupinami.

- Podporovať aktivity kultúrnych inštitúcií zameraných na výchovu k umeniu, výchovu umením a poznanie hodnôt kultúrneho dedičstva.
- Podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti múzeí a galérií pre deti a mládež prostredníctvom múzejnej a galerijnej pedagogiky.
- Iniciovať a rozvíjať vzdelávacie projekty pre deti a mládež v hudobných a divadelných inštitúciách inšpirované úspešnými zahraničnými príkladmi.
- Podporovať vzdelávacie aktivity na podporu tradičných stavebných a umeleckých remesiel využívaných pri záchrane a obnove pamiatkového fondu a zbierkových predmetov.
- Podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na ochranu a rozvoj tradičných remesiel a ľudových výrob.
- Systematickou kultúrnou výchovou, napríklad prostredníctvom metód sociokultúrnej animácie, vťahovať do kultúrneho diania ľudí všetkých vekových kategórií, vytvoriť funkčnú bázu nielen na podporu kultúrneho rozvoja indivídua, ale aj na prevenciu sociálnych patológií.

1.2.2. Podporiť realizáciu výchovno-vzdelávacích programov, ktoré využívajú inovatívne postupy a podnecujú tvorivosť a imaginatívnosť vo všetkých relevantných druhoch škôl.

- Vytvoriť inovatívnu metodiku a nástroje na realizáciu výchovno-vzdelávacích programov – návšteva kultúrnych ustanovizní, umelcov v školách, vzdelávanie manažmentu kultúry, podpora manažérskych a líderských zručností a v oblasti evaluácie podpora efektívnosti práce kultúrnych inštitúcií.

1.2.3. Podporiť celoživotné kultivovanie aktívneho i pasívneho vzťahu k umeniu.

- Podporovať krátkodobé a dlhodobé programy špecializované na prehĺbenie poznatkov a praktické zoznámenie sa s rôznymi typmi umeleckých aktivít s využitím jestvujúcich verejných kapacít, napr. divadlá, galérie, múzeá, orchestre.
- Pripravovať dlhodobé vzdelávanie aktívnych neprofesionálnych tvorcov.

1.3. Široká prezentácia kultúry pre verejnosť s využitím moderných obsahov – informačná gramotnosť

Správne zvolenou prezentáciou kultúry s využitím moderných technológií chceme osloviť rôzne cieľové skupiny. Moderné technológie prenikli do všetkých sfér spoločnosti i života jednotlivca. Komunikácia sa zrýchľuje a o pozornosť recipienta súperí veľké množstvo podnetov. Zvyšuje sa tým dôležitosť správne zvolenej komunikácie a spôsobu, akým k nej pristupujú kultúrni aktéri.

1.3.1. Zvýšiť podiel programov o kultúre a umení v médiách, osobitne podiel pôvodnej slovenskej tvorby.

- Vytvoriť pozitívnu diskrimináciu programov o kultúre.
- Posilniť dopyt po kultúrnom spravodajstve a kultúrnej publicistike v každodennom vysielaní.
- Podnietiť umeleckú reflexiu.

1.3.2. Vytvoriť širokú platformu na podporu kultúry v rôznych oblastiach spoločnosti.

- Podporovať živé kultúrne podujatia s multimediálnym charakterom.
- Rozvíjať kultúrny turizmus s novou stratégiou propagácie Slovenska.
- Skvalitniť úroveň printových a elektronických médií zaoberajúcich sa kultúrou a umením.
- Rozvíjať komunikáciu kultúrneho dedičstva inovatívnym spôsobom.
- Zachovať existujúce regionálne osvetové a kultúrne zariadenia a podporovať rozvoj záujmovej umeleckej činnosti.

STRATEGICKÁ OBLASŤ 2: ZACHOVANIE A SPRÍSTUPNENIE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Kultúrne dedičstvo predstavuje našu kolektívnu pamäť. V nej sú uchované minulé príčiny súčasného sveta. Živý kontakt súčasného sveta s minulým je základným faktorom zdravého vývoja spoločnosti. Jednou z prioritných oblastí strategického rozvoja kultúry je preto zachovanie, obnova a sprístupňovanie kultúrneho dedičstva. Pri kultúrnom dedičstve nejde iba o zachovávanie minulého, to minulé sa má stať prítomným. Má pôsobiť ako jeden z rozvojových aspektov spoločnosti. Preto otázky uchovávania a sprístupňovania hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva je potrebné riešiť s prihliadnutím na dlhodobé ciele kultúry a jej postavenie v spoločnosti. Kultúrne dedičstvo je dôležité pre oblasť výchovy a vzdelávania, súčasnej umeleckej tvorby či kultúrneho turizmu. V konečnom dôsledku má navyše vplyv aj na ekonomickú sféru.

Vo vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu je prvoradá obnova jeho súčasného stavu. Je potrebné zabezpečiť systematickú záchranu, ochranu a obnovu pamiatkového fondu v celom jeho rozsahu. Práve tento fond je historickým dokladom toho, že Slovensko je integrálnou súčasťou európskeho kultúrneho priestoru. Pri obnove kultúrneho dedičstva sa bude prihliadať najmä na potreby systematického doplňovania, ochrany, sprístupňovania a inovatívnej prezentácie súčastí kultúrneho dedičstva v pamäťových a fondových inštitúciách. V neposlednom rade je nevyhnutné skvalitniť výstupy týchto inštitúcií pre verejnosť. Je potrebné zabezpečiť, aby sa obsah kultúrneho dedičstva sprístupňoval modernými prostriedkami. Avšak rozvoj fondových inštitúcií nie je možný bez kvalitnejšieho zabezpečenia ich infraštruktúry. Bez vhodných priestorov na výkon odborných činností je dlhodobý rozvoj týchto inštitúcií nepredstaviteľný. Investície do obnovy fondových objektov musia v prvom rade dbať na zvýšenie efektívnosti ich využitia a na ich atraktívnosť pre kultúrny turizmus.

Kultúrne dedičstvo v sebe úzko spája hmotný aspekt s nehmotným. Nehmotné dedičstvo je v prevažnej miere spojené s tradičnou kultúrou. Tá sa viaže na identitu lokálnych

i regionálnych spoločenstiev a je nositeľom významných etických a estetických hodnôt. Jedným zo základných atribútov národa, etnických či iných skupín, sú tiež jazyk a jeho nárečové varianty. Podpora kultivovaného jazykového prejavu je preto dôležitou úlohou pri zachovaní národnej identity, identity jednotlivých skupín obyvateľov a kultúrnosti človeka ako jednotlivca. Zachovávanie nehmotnej kultúry výrazne prispieva aj k zachovaniu kultúrnej rozmanitosti slovenskej spoločnosti. Preto je potrebné vytvárať také podmienky, ktoré umožnia nasledujúcim generáciám získavať objektívne informácie o etnokultúrnych tradíciách bez inštitucionálnych a technických bariér. Musí to však byť spojené s propagáciou a popularizáciou týchto tradícií formami, ktoré ich budú integrovať do súčasného kultúrneho života. Je potrebné ich zaodiať do súčasného kultúrneho jazyka tak, aby u mladej generácie vzbudili potrebný záujem.

V záujme zachovania, propagácie a prezentácie všetkých súčastí kultúrneho dedičstva je potrebné dokončiť proces digitalizácie kultúrnych obsahov a objektov. Digitalizácia kultúrnych obsahov a objektov zabezpečí ich zachovávanie. Zároveň novým spôsobom umožní sprístupniť kultúrne dedičstvo širokému okruhu používateľov. Je preto potrebné klásť veľký dôraz na výchovno-vzdelávacie a prezentačné aktivity, ktoré využívajú digitálny obsah.

PRIORITY A OPATRENIA:

2.1. Obnova infraštruktúry kultúrneho dedičstva, ktoré je základnou charakteristikou národa

Záchranu, ochranu a obnovu pamiatkového fondu a pamiatkových území je potrebné realizovať s dôrazom na zachovanie ich pamiatkových, architektonických, umeleckých a historických hodnôt. Zároveň sa musia vytvárať nástroje na motivovanie vlastníkov pamiatok na ich základnú ochranu, udržiavanie a obnovu. Dôležitým faktorom pri obnove a ochrane súčastí pamiatkového fondu vo verejnej správe, najmä pamäťových a fondových inštitúcií, sa stane aj ich využívanie na potreby ochrany hnuteľných súčastí kultúrneho dedičstva, ako aj kultúrneho rozvoja jednotlivých regiónov a rozširovanie ponuky kultúrnych aktivít. Pri revitalizácii treba priorizovať projekty generujúce ďalšie možnosti kultúrnych funkcií objektov a ich využitia. Pri obnove kultúrneho dedičstva treba prihliadať aj na objekty, ktoré nie sú súčasťou pamiatkového fondu, ale sú v nich uchovávané vzácne zbierky a knižničné fondy.

2.1.1. Zrealizovať obnovu kultúrneho dedičstva s dôrazom na jeho využitie pre potreby fondových inštitúcií a možnosti rozširovania kultúrnej ponuky pre verejnosť.

- Aktualizovať *Koncepciu ochrany pamiatkového fondu* s dôrazom na revitalizáciu najhodnotnejších súčastí kultúrneho dedičstva, najmä pamiatok a lokalít zapísaných v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (ďalej UNESCO) a Zozname európskeho kultúrneho dedičstva vrátane nominovaných na zápis do týchto zoznamov.
- Posilniť kompetencie Pamiatkového úradu Slovenskej republiky pri metodickom usmerňovaní a posudzovaní projektov na obnovu nehnuteľných súčastí kultúrneho dedičstva s cieľom zachovania ich pamiatkových, architektonických, historických a umeleckých hodnôt.
- Systematicky a komplexne podporovať odbornú ochranu hnuteľných súčastí kultúrneho dedičstva, uchovávaných a odborne spravovaných vo fondových

inštitúciách prostredníctvom vzniku a rozvoja špecializovaných pracovísk zameraných na odborné ošetrenie hnuteľných súčastí kultúrneho dedičstva s cieľom zvýšiť kvalitatívne a kvantitatívne ukazovatele všetkých procesov ochrany.

- Vyhodnotiť doterajšie skúsenosti pri obnove nehnuteľného kultúrneho dedičstva a na základe pozitívnych výsledkov posilniť aktivity mimovládnych organizácií a navrhnúť možnosti ich realizácie v budúcnosti.
- Podporovať aktivity špecializovanej štátnej správy pri poskytovaní metodiky záchrany a obnovy národných kultúrnych pamiatok a pamiatkových území a rozpracovať systém podpory poskytovania služieb v rámci obnovy a využívania národných kultúrnych pamiatok najmä prostredníctvom inovatívnych foriem.

2.1.2. Rozšíriť a skvalitniť podmienky na uloženie súčastí kultúrneho dedičstva a ich odborné spravovanie a prezentáciu v pamäťových a fondových inštitúciách.

- Vybudovať nové objekty a zrekonštruovať jestvujúce budovy pamäťových a fondových inštitúcií vrátane vnútorného vybavenia a technickej infraštruktúry.
- Vybudovať nové depozitáre najmä vo fondových a pamäťových inštitúciách s celoštátnou pôsobnosťou vrátane knižničných depozitárov, s cieľom vytvoriť priestorové rezervy na uloženie súčastí kultúrneho dedičstva pre horizont dvadsať a viac rokov.
- Vytvoriť Centrálny depozitár archeologických nálezov.
- Skvalitniť materiálno-technické vybavenie jestvujúcich depozitárov najmä špeciálnym úložným mobiliárom, regulačnou a meracou technikou.
- Vybudovať spoločné depozitáre pre viac pamäťových a fondových inštitúcií v jednotlivých regiónoch (krajoch) s cieľom zvýšiť profesionalizáciu výkonov pri odbornom uložení súčastí kultúrneho dedičstva a znížiť náklady na ich prevádzku.

2.1.3. Pri komplexnej obnove kultúrneho dedičstva vyvinúť maximálne úsilie na odstránenie bariér s cieľom sprístupniť ho aj znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

- Postupne odstraňovať bariéry pre ľudí so zdravotným postihnutím a iné znevýhodnené skupiny osôb vo všetkých verejne prístupných kultúrnych priestoroch.
- Bezbariérovosť v historických objektoch zabezpečiť s prihliadnutím na ich umelecké, historické a pamiatkové hodnoty.
- Prispôsobiť prezentačné postupy špecifickým požiadavkám znevýhodnených skupín obyvateľstva.

2.2. Vytvorenie podmienok na ochranu, podporu, dokumentáciu a sprístupňovanie prejavov tradičnej ľudovej kultúry

Tradičná ľudová kultúra ako ucelený a živý systém zanikala postupne s modernizáciou spoločnosti, avšak viaceré jej javy sa stali zdrojom kultúrnej a spoločenskej identity a uchovávajú sa ako prejavy lokálneho, regionálneho alebo národného kultúrneho dedičstva.

2.2.1. Vytvoriť podmienky na dobudovanie centrálnej databázy informácií o tradičnej ľudovej kultúre.

- Poskytnúť prehľad o výskyte a stave živých alebo zachovaných artefaktov a prejavov tradičnej ľudovej kultúry vo všetkých regiónoch Slovenskej republiky.

2.2.2. Podporovať prvky nehmotného kultúrneho dedičstva zapísané a nominované do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva.

2.2.3. Systematicky podporovať vydávanie odbornej literatúry v oblasti tradičnej ľudovej kultúry.

- Zamerať sa na vydávanie podpornej literatúry na vyučovanie prierezovej témy *Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra*, ktorá je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu.

2.2.4. Zapojiť subjekty územnej samosprávy do systému zhromažďovania dokumentácie prejavov tradičnej ľudovej kultúry prostredníctvom jej inventarizácie.

- Podporovať realizáciu existujúcej metodiky inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry na všetkých úrovniach územnej samosprávy.
- Podporovať možnosti systematickej ochrany tradičnej kultúry a vytvárať podmienky jej pre zachovanie v miestnych podmienkach.

2.3. Koncepčná a systematická podpora erbových inštitúcií

Erbové inštitúcie ako vrcholné inštitúcie s celoštátnou pôsobnosťou sú spravidla zriadené zo zákona. Popri svojom základnom poslaní – produkovať umeleckú činnosť alebo vykonávať činnosti v oblasti doplňovania, ochrany a sprístupňovania kultúrneho dedičstva – pôsobia aj ako metodické centrá pre danú činnosť. Z tohto dôvodu sú prirodzeným lídrom vo svojom segmente kultúry.

2.3.1. Vypracovať stratégiu rozvoja erbových pamäťových a fondových inštitúcií s dôrazom na ich úlohy a poslanie pri nadobúdaní a ochrane všetkých súčastí kultúrneho dedičstva.

2.3.2. Podporovať metodické pôsobenie tých erbových pamäťových a fondových inštitúcií, ktoré aj v súčasnosti aktívne rozvíjajú svoju metodickú činnosť s cieľom rozširovať metodickú pôsobnosť, rozvíjať profesijné vzdelávanie a zabezpečovať odborný rast zamestnancov ostatných príbuzných profesijných inštitúcií.

2.3.3. Zabezpečiť vytvorenie metodických pracovísk v tých sférach kultúry, kde sa takáto metodická činnosť nevykonáva.

2.4. Sprístupňovanie obsahu kultúrneho dedičstva

Táto téma je úzko spojená s procesom digitalizácie kultúrnych obsahov a objektov. Treba podporovať a iniciovať projekty zamerané na sprístupňovanie kultúrneho dedičstva s dôrazom na vzdelávacie a prezentačné aktivity, ktoré využívajú digitálny obsah. Je nevyhnutné zabezpečiť kontinuitu rozbehnutých procesov spojených s digitalizáciou a udržateľnosť naštartovaných procesov.

2.4.1. Podporovať a iniciovať aktivity využívajúce digitálny obsah.

2.4.2. Pripraviť právne prostredie (autorský zákon), ktoré by umožnilo široké sprístupňovanie kultúrneho dedičstva.

2.4.3. Iniciovať medzirezortnú a inštitucionálnu spoluprácu s cieľom výraznejšie zapojiť kultúrne dedičstvo do vzdelávacích aktivít a aktivít spojených s cestovným ruchom.

- Na celom území Slovenska vypracovať zoznam oblastí, ktoré sú v pohľadových kužeľoch na objekty kultúrneho dedičstva.

2.4.4. Odstraňovať rečové bariéry a podporovať prezentáciu kultúrneho dedičstva v relevantných cudzích jazykoch na všetkých úrovniach.

2.5. Uchovanie jazykového bohatstva tohto územia a kultivovanie slovenského jazyka a reči na všetkých úrovniach života

Jazyk a reč sú základnými prvkami identity a kultúry národa či etnických a iných skupín. Kultúra a používanie slovenskej reči sú stabilne ohrozované vplyvmi iných jazykov, čo je prirodzený jav. Hlavné ohrozenie však predstavuje predovšetkým celkové zanedbávanie jazykovej a rečovej úrovne.

2.5.1. Vo výchovno-vzdelávacom procese dbať o hlbšie poznávanie a aktívne používanie normy slovenského spisovného jazyka.

2.5.2. Podporovať umelecké a kultúrne aktivity zušľachťujúce používanie slovenského jazyka a reči, nárečí, ako aj jazykov národnostných menšín a etnických skupín.

STRATEGICKÁ OBLASŤ 3: SYSTEMATICKÁ PODPORA PÔVODNEJ UMELECKEJ TVORBY

Podpora novej tvorby patrí ku kľúčovým prioritám strategického smerovania kultúry. Umelecká tvorba prináša nové hodnoty. Obohacuje nimi celú spoločnosť. Navyše nové umelecké diela sú zdrojom spoločenského rozvoja. Je preto nevyhnutné, aby štát vytváral nástroje na podporu umeleckej tvorby. Tá má v dlhodobej perspektíve napomôcť vytvoreniu širokej bázy umeleckých diel. V rámci nej môžu vzniknúť i vysokokvalitné diela, ktoré budú reprezentovať slovenskú kultúru doma aj v zahraničí. Systém podpory pôvodnej umeleckej tvorby musí byť dlhodobý, prehľadný a verejne kontrolovateľný. Pri financovaní tvorby je

potrebné využívať inovatívne prístupy. Na podporu tvorivých procesov je nevyhnutné vytvárať vhodné infraštruktúry. Novým spôsobom treba pristupovať aj k prezentácii už vytvorených diel.

Vznikne Fond na podporu umenia ako systémový nástroj na financovanie tvorby a prezentácie nového slovenského umenia. Základom tohto grantového systému budú rôznorodé formy finančnej podpory. Mali by byť zamerané rovnako na tvorivé procesy aj na organizovanie kultúrnych aktivít. Bude potrebné tiež zabezpečiť širokú prezentáciu pôvodnej slovenskej tvorby zo všetkých oblastí umenia.

Dodatočný priestor na podporu tvorby možno nájsť aj v rámci súčasného systému kultúrnych inštitúcií. Je potrebné zefektívniť fungovanie existujúcich umeleckých fondov. Revízia jednotlivých kultúrnych inštitúcií môže poukázať na duplicity či neefektívnosť v systéme. Je potrebné lepšie využívať existujúcu infraštruktúru na podporu tvorby. V priestoroch existujúcich zariadení je možné napríklad vytvoriť tvorivé inkubátory alebo moderné rezidenčné centrá.

PRIORITY A OPATRENIA:

3.1. Systematické vytváranie podmienok na vznik umeleckých diel

Tvorba je špecifický proces, ktorý potrebuje podporu, aby mohol prinášať efekt. V pomyselnom reťazci kultúrneho kolobehu je tvorba na začiatku a spotreba na konci. Dalo by sa preto povedať, že bez podpory začiatočnej fázy sú ohrozené všetky ďalšie časti procesu, ako distribúcia či spotreba. Stimulovať sa dá proces tvorby prepojením viacerých faktorov – zlepšením infraštruktúry, zabezpečením finančných prostriedkov, podporou partnerstiev.

3.1.1. Vytvoriť dostatočnú infraštruktúru na tvorbu.

- Vytvoriť moderné rezidenčné centrá na tvorbu a sprístupniť existujúcu infraštruktúru kultúrnych inštitúcií širšiemu okruhu tvorcov.
- Zrealizovať pasportizáciu nevyužitých priestorov a možností ich sprístupnenia tvorcom za výhodných podmienok.
- Vytvoriť podmienky na vznik kultúrnych inkubátorov – poskytnutie priestoru pre začínajúcich umelcov.

3.1.2. Zabezpečiť dostatočné financovanie celého procesu tvorby.

- Nastaviť efektívnejšie fungovanie dotačného systému ministerstva kultúry pre oblasť tvorby.
- Zabezpečiť, aby samostatná a od štátu nezávislá inštitúcia pre grantový systém v oblasti kultúry – Fond na podporu umenia – systémovo podporovala tvorbu.
- Prehodnotiť fungovanie existujúcich umeleckých fondov s cieľom zefektívniť ich činnosť.
- Podporovať realizáciu a rozšírenie už vytvorených diel, napríklad formou podpory vydávania kníh a ich prekladov.

3.1.3. Podporiť vytváranie sietí a kontaktov medzi umelcami.

- Podporiť mobilitu umelcov v oblasti kultúry – na národnej aj medzinárodnej úrovni.
- Vytvoriť platformu na stretávanie sa umelcov z rôznych oblastí s cieľom vzniku novej pôvodnej tvorby.

3.2. Podpora prezentácie nových umeleckých diel na kultúrnom trhu

Tvorba bez prijímateľa je jednosmerný proces. Aby si našla svoju cieľovú skupinu, potrebuje vhodne zvolenú prezentáciu modernými kanálmi a s využitím pestrej palety nástrojov. Prezentácia nových umeleckých diel je tak úlohou inštitúcií, jednotlivcov, ako aj médií. V súčasnosti má vďaka moderným technológiám rozmanité možnosti realizovania.

3.2.1. Zabezpečiť podporu realizácie umeleckých diel.

- Vytvoriť mechanizmus a systém podpory na efektívnejšie a progresívnejšie formy realizácie umeleckých diel.

3.2.2. Zabezpečiť širokú prezentáciu vytvorených diel.

- Viac zapojiť verejnoprávne médiá do prezentácie diel a pôvodnej umeleckej tvorby.
- Rozšíriť prezentáciu diel slovenských autorov v erbových inštitúciách.
- Podporiť prezentáciu výsledkov tvorby v rámci špecializovaných podujatí, ako sú napr. festivaly, prehliadky, výstavy a ďalšie pravidelné kultúrne podujatia.
- Podporiť modernú propagáciu diel.
- Zlepšiť rozvíjanie marketingových zručností v rámci inštitúcií.

3.2.3. Zabezpečiť uchovávanie vytvorených umeleckých diel.

- Systémovo archivovať vytvorené diela.
- Zabezpečiť zachovanie fondov prostredníctvom digitalizácie archívu RTVS.

3.2.4. Podporiť vznik a fungovanie metodických centier pre oblasti umenia, ktoré nie sú zastrešené.

3.3. Systémová podpora ochrany duševného vlastníctva autorov

Ochrana duševného vlastníctva bude zabezpečená systémovo a komplexne ako výsledok prepojenia viacerých nástrojov. V oblasti duševného vlastníctva je potrebné budovať povedomie o tom, že aj nehmotný výsledok tvorivej činnosti (dielo) môže byť predmetom ochrany.

3.3.1. Zlepšiť legislatívne podmienky na ochranu duševného vlastníctva.

- Pripraviť rekodifikáciu autorského práva.

3.3.2. Vytvoriť systém na vzdelávanie pracovníkov v oblasti kultúry zameraný na ochranu práv duševného vlastníctva autorov.

- Zlepšiť znalosť autorského zákona riadiacich pracovníkov – manažmentu slovenských inštitúcií napojených na verejné zdroje (a tiež u sudcov rozhodujúcich o týchto prípadoch).

STRATEGICKÁ OBLASŤ 4: NASTAVENIE FUNKČNÉHO SYSTÉMU FINANCOVANIA V OBLASTI KULTÚRY

Nový pohľad na financovanie kultúry predpokladá, že kultúra predstavuje nevyhnutný základ zdravého fungovania spoločnosti. Na jej rozvoj je preto potrebné vyčleniť primerané zdroje. V období krízy sa investície sústreďujú na oblasti, ktoré sú pre základné fungovanie spoločnosti nevyhnutné. Prevláda pri tom mylné presvedčenie, že kultúra medzi ne nepatrí. Je potrebné zmeniť spoločenské vnímanie kultúry a nevidieť v nej iba akúsi nadstavbu. Pri dobre nastavenom systéme kultúra nie je len spotrebiteľom finančných prostriedkov, ale i tvorcom ekonomických hodnôt.

Financovanie kultúry na Slovensku je dlhodobo výrazne poddimenzované. Nedosahuje ani štandardnú úroveň výdavkov na kultúru v Európskej únii. Za takýchto podmienok nie je možné budovať moderné kultúrne inštitúcie. Analýza ukázala, že objem prostriedkov, ktorý ide do rezortu kultúry, s prihliadnutím na infláciu a v pomere k rastu HDP, dlhodobo klesá. Do toho je potrebné zarátať i fakt, že finančná podpora cirkví v rozpočte MK SR výrazne skresľuje pohľad na financovanie kultúry. Vzbudzuje dojem, že do kultúry ako celku smeruje podstatne viac prostriedkov, ako v skutočnosti. V dôsledku procesu decentralizácie boli tiež právomoci v oblasti kultúry prenesené na samosprávy. Tie však kultúre zo svojich rozpočtov nemôžu vždy venovať dostatočný objem finančných prostriedkov, a často sú nútené priorizovať iné oblasti.

V nasledujúcom období bude potrebné zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj kultúrneho sektora. To možno dosiahnuť iba vytváraním podmienok na účinnú synergiu verejných financií, súkromných investícií a dobrovoľníckych aktivít. Popri tom je potrebné podporovať zvyšovanie kultúrnej spotreby obyvateľstva. Zároveň je nevyhnutné pristúpiť k určitým systémovým zmenám vo financovaní. Je potrebné trvalo usilovať o zvyšovanie percentuálneho podielu financovania kultúry v pomere k HDP. Treba vytvoriť nástroje na podporu novej tvorby, kultúrnych aktivít, ako aj neštátnej kultúry. Je nevyhnutné zvážiť zavedenie systémových opatrení na zabezpečenie dostatočného prísunu finančných prostriedkov do kultúry cez rozpočty samospráv. Popritom bude potrebné riešiť i doplnkové zdroje financovania pochádzajúce z iných sektorov alebo zdrojov.

Dodatočné finančné prostriedky možno pre oblasť kultúry získať i zefektívnením práce kultúrnych inštitúcií. Kostru rezortu kultúry tvorí sústava rôznych kultúrnych organizácií. Práve na nich stojí a padá podstatná časť aktivít súvisiacich s kultúrou. Analýza ukázala, že hoci máme bohatú sústavu kultúrnych inštitúcií, efektivita týchto organizácií je často nízka. Je potrebné venovať systematickú pozornosť rozvoju ľudského kapitálu v týchto organizáciách. V prvom rade je nevyhnutné posilniť manažérske zručnosti, ktoré sú z hľadiska efektívneho riadenia organizácií kľúčové.

PRIORITY A OPATRENIA:

4.1. Vytvorenie legislatívnych podmienok na podporu financovania kultúry

Proces financovania kultúry vychádza z princípov zakotvených v troch základných právnych predpisoch, ktorými sú zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov a zákon č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z.

Tieto právne predpisy vytvárajú základný legislatívny priestor na financovanie kultúry z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, ale neriešia celkové legislatívne nastavenie financovania kultúry na podmienky Slovenskej republiky. Vzhľadom na zjednotenie podpory kultúry v európskych krajinách je potrebné urobiť v právnom a osobitne v daňovom systéme Slovenska žiaduce úpravy.

Ako systémové východisko pre vyššie uvedené zmeny možno pomenovať systém a súvisiacu právnu úpravu podpory audiovizuálnej kultúry a priemyslu v Slovenskej republike, ktorá je upravená zákonom č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Pre oblasť audiovízie je vytvorená osobitná, nezávislá verejnoprávna inštitúcia – Audiovizuálny fond. Jeho poslaním je podpora audiovizuálnej kultúry a priemyslu na Slovensku, na čo má vytvorené finančné (systém viaczdrojového financovania) aj inštitucionálne (štruktúra orgánov fondu a štruktúra vnútornej úpravy jednotlivých procesov) nástroje.

4.1.1. Prijať zákon o financovaní oblastí v kultúre (napr. zákon o Fonde kultúry).

- Zrealizovať systémové kroky na zvýšenie podpory financovania kultúry zo štátneho rozpočtu na úroveň 1 % z HDP do roku 2020.

4.1.2. Posúdiť možnosť revízie daňových zákonov.

- Zvážiť zavedenie diferencovanej daňovej politiky, najmä DPH, voči niektorým oblastiam umenia.
- Zvážiť možnosť legislatívneho zakotvenia sponzorstva kultúry a jeho prípadných daňových úľav.
- Zvážiť možnosť zavedenia daňových úľav pri obnove národných kultúrnych pamiatok, ktoré sú obydlím.

4.1.3. Vytvoriť právne predpoklady na intenzívnejšie sponzorstvo kultúry.

4.2. Vytvorenie systémových nástrojov na podporu novej tvorby a kultúrnych aktivít

V súčasnosti je využívanie systémových nástrojov realizované najmä formou podporných programov, napr. z dotačného systému ministerstva kultúry alebo z Audiovizuálneho fondu. Potreba zefektívnenia, systematizácie a rozšírenia nástrojov na podporu kultúry je preto viac ako nevyhnutná. Podstatou systému viaczdrojového financovania kultúry je dosiahnuť súčinnosť medzi verejnými financiami a inými zdrojmi. Takýto systém umožní využiť potenciál rôznorodých možností financovania kultúry a zapojiť aktérov z viacerých oblastí. Zefektívnenie

podmienok čerpania dotácií, ako aj možnosť čerpať granty na kultúrnu činnosť tak poskytne umeleckej verejnosti širšie spektrum príležitostí na sebarealizáciu formou zaujímavých kultúrnych projektov.

4.2.1. Systémovo podporovať viaczdrojové financovanie v rámci rezortu kultúry.

- Rokovať so zástupcami orgánov územnej samosprávy o zavedení systémových opatrení na zabezpečenie dostatočného prísunu finančných prostriedkov do kultúry, a to aj prostredníctvom rozpočtov samospráv.
- V pamäťových a fondových inštitúciách zriaďovaných orgánmi územnej samosprávny zvážiť vyčlenenie finančných prostriedkov na akvizičnú činnosť.
- Podporovať systém participatívneho financovania kultúry z miestnych zdrojov s centrálnymi zdrojmi a fondmi EÚ a zostaviť plán financovania priorít v oblasti kultúry cez štátny rozpočet, granty a eurofondy.
- Zvážiť zavedenie strednodobej regulácie minimálneho percenta odvodov z výťažkov z lotérie.
- Znovu zaviesť povinné percento „umenia vo verejnej stavbe".
- Vytvoriť systém na výber a podporu tých najlepších aktérov na kultúrnych podujatiach organizovaných štátnymi inštitúciami v rámci rôznych rezortov.
- Postupne hľadať možnosti smerujúce k systému financovania profesionálnych umelcov, ktorý bude postavený na štatúte umelca s možnosťou daňových, príp. odvodových zvýhodnení.
- Uplatniť systém spolufinancovania zo štátneho rozpočtu aj vo vzťahu k pamiatkovým výskumom, ktoré sú vykonávané vo verejnom záujme a ktorých náklady doteraz kompletne znášal vlastník národnej kultúrnej pamiatky alebo nehnuteľnosti v pamiatkovom území.
- Prehodnotiť systém 2 % asignácie dane a možnosť využitia tohto mechanizmu na podporu kultúry.
- Zostaviť samostatný (*„satelitný"*) účet pre kultúru v rámci štátneho rozpočtu, tak ako je to v prípade cestovného ruchu

4.2.2. Vytvoriť Fond na podporu umenia a zabezpečiť jeho činnosť.

- Vytvoriť legislatívne podmienky na činnosť Fondu na podporu umenia.
- Umožniť spájanie štátnej a neštátnej kultúry formou možnosti spoločných grantových projektov.
- Zamerať sa na podporu profesionálneho umenia a podporu živej kultúry.
- Grantová schéma fondu bude podporovať aj viacročné projekty.
- Zjednodušiť aplikačný postup a zaviesť prehľadnejšiu administráciu.
- Zaviesť viaczdrojové financovanie Fondu na podporu umenia.

4.2.3. Zreformovať dotačný systém Ministerstva kultúry SR.

- Zadefinovať funkčný systém činnosti dotačného systému Ministerstva kultúry SR – hlavne lepšie prepojenie dotačného systému s prioritami a kultúrnymi potrebami cieľových skupín, zjednodušenie aplikačného postupu, využitie možnosti viacročného financovania a zavedenie prehľadnejšej administrácie.

- Vytvoriť Fond ministra kultúry, ktorý by mohol byť použitý na ad hoc podporu prezentácie v zahraničí alebo prioritných projektov.
- Podporovať financovanie všetkých foriem pamiatkových výskumov a zaradiť ho medzi priority dotačného systému MK SR.

4.3. Zlepšenie efektivity fungovania organizácií v rezorte kultúry

Kultúrne inštitúcie v rezorte Ministerstva kultúry SR a ich odborná činnosť zameraná na verejnosť sú základom pre rozvíjanie záujmu o kultúru u širokej verejnosti. Preto efektivita a správne nastavenie ich fungovania je nevyhnutným predpokladom kultúrneho pôsobenia na verejnosť. Potrebný nový prístup k fungovaniu kultúrnych inštitúcii bude stavať predovšetkým na zefektívnení ich činnosti, zlepšení ich materiálno-technického stavu a na zavedení funkčného systému manažmentu. Všetky tieto zmeny umožnia zlepšiť celkové riadenie a fungovanie daných inštitúcií. Navyše nastavenie kompetenčného modelu a systému riadenia inštitúcií v rezorte kultúry umožní zvýšiť záujem o kultúru v regiónoch a zabezpečí jej adresné šírenie.

4.3.1. Podporiť efektívny systém fungovania organizácií v rezorte kultúry.

- Zmapovať produktivitu kultúrnych zariadení a služieb, ktoré poskytujú vo finančnom vyjadrení, merať produktivitu jednotlivých odborov kultúry a náklady na dosiahnutie jednotiek výkonu.
- Znížiť náklady inštitúcií v rezorte kultúry, zvýšiť efektivitu disponovania so zdrojmi a organizačnú flexibilitu.
- Inovovať kompetenčný model a zreformovať štatút príspevkových organizácií na základe nového nastavenia ich zodpovedností s cieľom identifikovať neaktuálne a duplicitné činnosti, ako aj vytvoriť priestor na ich vlastné podnikateľské aktivity.
- Vytvoriť optimálne materiálno-technické podmienky na profesionálne fungovanie organizácií v rezorte kultúry a posilniť právomoci a autonómiu vedúcich pracovníkov kultúrnych inštitúcií pri manažérskom rozhodovaní.
- Dobudovať materiálne a technické zdroje organizácií, ktoré vykonávajú špecializovanú štátnu správu.
- Zaviesť systém na podporu verejného záujmu v rámci programu kultúrnych inštitúcií.

4.3.2. Zlepšiť systém riadenia ľudských zdrojov v rámci kultúrnych inštitúcií.

- Vytvoriť systém celoživotného a kontinuálneho vzdelávania pracovníkov v oblasti kultúry vrátane spolupráce s akademickými pracoviskami iných rezortov.
- Vytvoriť systém na vyhľadávanie talentov pre oblasť kultúry – hlavne pre oblasť koordinácie a manažmentu.
- Zlepšiť odmeňovanie zamestnancov v kultúre, zlepšiť podmienky na ich udržanie v sektore a predchádzať ich fluktuácii.
- Zabezpečiť metodické vedenie pre všetky oblasti umenia zo strany erbových inštitúcií rezortu kultúry pre kultúrne inštitúcie aj mimo rezortu kultúry.

STRATEGICKÁ TÉMA 5: FUNKČNÝ MODEL VYUŽITIA KREATIVITY A KULTÚRY V HOSPODÁRSKOM ROZVOJI SLOVENSKA

Kultúru vnímame ako jeden z pilierov vzdelanostnej spoločnosti. Vidíme v nej nielen oblasť, ktorá vytvára veľké estetické a etické hodnoty, ale aj sektor s perspektívnym ekonomickým potenciálom. Z toho vyplýva, že kultúrny sektor je jeden z mála, v ktorom dochádza k prirodzenému prepájaniu nemateriálnych a ekonomických hodnôt.

Pre súčasnú spoločnosť je charakteristický nový pohľad na kreativitu. Čoraz viac si uvedomujeme prínos kreativity pre ekonomiku, inovácie a spoločenský rozvoj. Dnešné firmy si nevystačia s fungujúcim výrobným procesom, zodpovednou kontrolou výdavkov a dobrou technologickou základňou. Ak majú byť dlhodobo konkurencieschopné, potrebujú silnú značku, motivovaných zamestnancov a manažment, ktorý oceňuje kreativitu a rozumie jej procesom. Potrebujú kreatívne rozvíjať ponuku produktov a služieb, aby naplnili očakávania zákazníkov, a podnecovali v nich nové očakávania. Vo svetle tejto novej paradigmy sú marketing a nové formy služieb zákazníkom rovnako dôležité ako výroba. Kreatívni ľudia a umelci sú pre hospodárstvo kľúčoví. Oni tvoria idey, vymýšľajú vhodné a pôsobivé metafory. Nachádzajú originálne formy pre posolstvá, ktoré chce výrobca vyslať k zákazníkovi. Zavádzanie technologických a spoločenských inovácií do rôznych odvetví národného hospodárstva tak predstavuje veľkú príležitosť na ekonomické využitie tvorivého potenciálu kultúry.

Kreatívny priemysel generuje pozitívne externality. Výrazne tým prispieva k tvorbe pridanej hodnoty v danej lokalite. Investície do kreatívneho priemyslu sú nielen potrebné, ale i výhodné. Kreatívny sektor totiž prispieva k hospodárskemu rastu, podporuje zamestnanosť, napomáha miestnemu a regionálnemu rozvoju a povzbudzuje vznik inovácií. Premyslené investície do kreatívneho priemyslu majú v sebe potenciál multiplikačného efektu. Prinášajú zisk a môžu tým zvýšiť objem financií v kultúre ako celku. Kreatívny sektor využíva široké spektrum partnerstiev, klastrov a inkubátorov. Zároveň prirodzene zapája partnerov z viacerých sfér spoločnosti. Podpora kreatívneho priemyslu bude mať v nasledujúcom období strategický význam. Bude ho nutné podporovať na úrovni strategickej, praktickej aj výskumnej.

Základ nového prístupu k využitiu tvorivosti predstavujú digitálne technológie. Umožňujú totiž tvoriť a prezentovať kreatívne obsahy tak, aby ponúkali mnohostranné využitie pre široké publikum. Na Slovensku potrebujeme venovať viac pozornosti možnostiam nových technológií. Je potrebné zavádzať ich využitie pri vytváraní kreatívnych obsahov či odovzdávaní znalostí inovatívnym spôsobom. Týmto novým požiadavkám je potrebné prispôsobiť obsah výchovy a vzdelávania. Výchovno-vzdelávací proces je nutné vo väčšej miere zamerať na budovanie digitálnych zručností. Pre deti a mládež treba vytvárať podmienky, ktoré im pomôžu lepšie sa orientovať v digitálnom prostredí.

Podpora kreatívneho priemyslu s vysokou pridanou hodnotou je jednou zo zásadných strategických priorít pre oblasť kultúry i pre oblasť hospodárstva. Je potrebné vytvoriť efektívny rámec na podporu inovácií a investícií do kreatívneho priemyslu. Rozvoj tohto sektora totiž zásadným spôsobom prispieva k zvýšeniu konkurencieschopnosti Slovenskej republiky.

PRIORITY A OPATRENIA:

5.1. Vytvorenie ekonomického modelu s využitím potenciálu kreatívneho priemyslu

Kreatívny priemysel tvorí prienik viacerých oblastí, a to aj z hľadiska kompetenčnej diverzifikácie na úrovni ústrednej štátnej správy – kultúra, vzdelávanie, hospodárstvo, financie, zahraničné veci, regionálny rozvoj. Aby sa dosiahla efektívna koordinácia štátu na podporu tohto rozvíjajúceho sa sektora a vzájomné pochopenie potrieb a požiadaviek v jednotlivých oblastiach, je potrebná sústavná komunikácia agendy kreatívneho priemyslu vo vzťahu k verejným politikám. Kreatívny priemysel sa musí stať akceptovaným nástrojom na hospodársky rast Slovenskej republiky a v neposlednom rade aj významným nástrojom na utváranie kultúrnej identity Slovenska.

5.1.1. Vytvoriť systémové nástroje na podporu kreatívneho priemyslu zo strany štátu.

- Vytvoriť stratégiu podpory kreatívneho priemyslu na Slovensku, ktorá bude definovať úlohy jednotlivých subjektov štátnej správy a odporúčania pre samosprávy v procese podpory a rozvoja kreatívneho priemyslu na Slovensku.
- Vytvoriť možnosti na podporu nového typu kultúrnej infraštruktúry s prihliadnutím na jej potenciál pre kreatívny priemysel a regeneráciu sídel a miest.
- Vytvoriť podmienky na podporu kreatívneho priemyslu ako dôležitého faktora mestskej a vidieckej postindustriálnej regenerácie, zahrnutím kultúrnych komponentov do soft aj hard regeneračných a transformačných projektov financovaných prostredníctvom štrukturálnych fondov.

5.1.2. Prijať stimulačné politiky reagujúce na špecifiká kreatívneho priemyslu.

- Cielene podporiť podnikanie v oblasti kreatívneho priemyslu.
- Podporiť vytváranie inkubátorov a regionálnych kreatívnych klastrov.
- Vytvoriť nástroje umožňujúce väčší prístup ku kapitálu pre sektor kreatívneho priemyslu (bankové záruky, garančné mechanizmy, verejno-súkromné investičné fondy a pod.).

5.2. Zvýšenie povedomia o hospodárskom potenciáli kreativity

Chýbajúce zručnosti v oblasti manažmentu, podnikateľských činností, marketingu, získavania kapitálu a celkového konceptu kapitalizácie na vlastnej kreativite a talente možno identifikovať ako základný problém pri uplatňovaní sa kreatívnych profesií na trhu. Preto sú potrebné špecializované tréningové a poradenské programy, ktoré by umožnili už pracujúcim profesionálom zvyšovať svoju konkurencieschopnosť na trhu práce.

Prepájanie kreatívnych, technologických a ekonomických smerov v rámci vzdelávania, ako aj prierezové vzdelávanie v oblasti digitálnych technológií a podnikania, je základom vzdelávania profesionálov pre kreatívny priemysel. Z hľadiska generovania dopytu po produktoch kreatívneho priemyslu je nevyhnutné všeobecné kreatívne a umelecké

vzdelávanie populácie na všetkých druhoch škôl (materské, základné, stredné a vysoké školy) a tiež mediálna a digitálna výchova. Najmä digitálne zručnosti budú pre pracovný trh v blízkej budúcnosti mimoriadne dôležité.

5.2.1. Vytvoriť systém celoživotného vzdelávania profesionálov v kreatívnom priemysle v oblastiach, ktoré napomôžu lepšiemu zhodnocovaniu ich zručností na trhu.

5.2.2. Prehodnotiť a zvýšiť objem umeleckého a kreatívneho vzdelávania a výchovy vo všetkých druhoch škôl so zapojením verejných kultúrnych inštitúcií a kreatívnych profesionálov.

- Podporiť interdisciplinárne vzdelávacie programy na vysokých školách a priestorovú koncentráciu študentov z humanitných, spoločenskovedných, technických a kreatívnych smerov.
- Podporiť prierezové vzdelávanie študentov kreatívnych profesií v podnikateľských a digitálnych zručnostiach.

STRATEGICKÁ TÉMA 6: SYSTEMATICKÁ PODPORA VÝSKUMU V OBLASTI KULTÚRY

K prioritám strategického rozvoja kultúry patrí i podpora výskumu v oblasti kultúry. Výskum v oblasti kultúry sa zameriava na viaceré ciele. V prvom rade kladie dôraz na mapovanie vývojových trendov v kultúre. Ďalej chce skúmať špecifické javy kultúry v ich historickom kontexte. Zároveň sa zameriava na skúmanie dejinných javov na základe informačnej bázy prameňov hmotného kultúrneho dedičstva.

Výskum v oblasti kultúry by mal prebiehať na viacerých úrovniach: na úrovni systematického monitorovania jednotlivých oblastí kultúry, na úrovni prierezového či dlhodobého skúmania vybraných javov, aj na úrovni kriticko-reflexívneho skúmania umeleckých obsahov. Výskum v oblasti kultúry musí byť z veľkej časti zameraný na komplexné sledovanie aktuálneho stavu kultúry. Jeho súčasťou musia byť tiež opakované štatistické prieskumy, dlhodobé monitorovanie aktivít a vyhodnocovanie údajov. Súčasťou vedeckého výskumu na Slovensku majú byť aj špecifické vedecko-výskumné činnosti, ktoré robia mnohé kultúrne inštitúcie aj v súčasnosti.

Pri prierezovom skúmaní vybraných javov kultúry je potrebné lepšie zadefinovať koordinačné mechanizmy a zabezpečiť nevyhnutnú inštitucionálnu podporu. Medzi výskumom stavu niektorých subsystémov kultúry (divadla, hudby, kultúrneho dedičstva) a celostným výskumom kultúry potrebným pre manažment kultúry, existujú medzery, ktoré je potrebné zaplniť. Celostný výskum kultúry musí zohľadňovať aj riadiace kultúrno-politické aspekty či aspekty sociologické a ekonomické.

Je potrebné skvalitniť i odbornú reflexiu kultúry. Tá musí poskytovať relevantnú spätnú väzbu na súčasnú umeleckú tvorbu. Bez nej nie je možné získať komplexný pohľad na kultúru ako na celospoločenský fenomén. Vedecký výskum vo všetkých oblastiach kultúrneho dedičstva bude tvoriť integrálnu súčasť širšieho vedeckého výskumu zameraného na hospodársky, politický či spoločenský vývoj Slovenska.

Výskum je potrebné realizovať na všetkých úrovniach, ale výsadné postavenie pritom musí patriť systematickému monitorovaniu kultúry. Výsledky monitorovania budú tvoriť základ na formulovanie následných stratégií a politík v sektore kultúry. Na lepšiu koordináciu výskumných aktivít je potrebné vytvoriť jednotnú systémovú bázu, ktorá bude zodpovedná za skúmanie kultúry ako celku. Je potrebné zadefinovať zodpovednosť jednotlivých inštitúcií za konkrétne oblasti výskumu. Taktiež bude nutné vybudovať dodatočné odborné kapacity a vyčleniť zdroje nevyhnutné na pokrytie výskumných aktivít.

PRIORITY A OPATRENIA:

6.1. Podpora výskumu v oblasti kultúry – základného a aplikovaného

Vedecký výskum v oblasti kultúry je súčasťou vedeckého života v Slovenskej republike. Inštitúcie rezortu kultúry na rozdiel od ostatných vedecko-výskumných pracovísk vykonávajú popri vedecko-výskumnej činnosti aj iné aktivity spojené s prezentáciou kultúrnych hodnôt, kultúrneho dedičstva a umeleckej tvorby. Mnohé z týchto inštitúcií sú akceptovanými a aj akreditovanými vedecko-výskumnými pracoviskami.

6.1.1. Zrealizovať audit inštitúcií v oblasti kultúry, ktoré vykonávajú vedecko--výskumnú činnosť a zhodnotiť ich výskumné aktivity s dôrazom na aktuálnosť a spoločenskú efektívnosť riešených vedecko-výskumných úloh.

6.1.2. Aktualizovať a rozpracovať jestvujúcu *Koncepciu zamerania a podpory výskumu a vývoja v rezorte Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na roky 2011 – 2015* a stanoviť vecné priority v oblasti podpory výskumu kultúry aj s prihliadnutím na ďalšie strategické materiály MK SR.

- Podporovať realizáciu vedecko-výskumnej činnosti systémovými opatreniami v pamäťových a fondových inštitúciách a ostatných relevantných organizáciách v oblasti kultúry.
- Podporovať metodickú a koordinačnú činnosť inštitúcií s celoštátnou pôsobnosťou s cieľom koordinovať celoštátne vedecko-výskumné aktivity vybraných javov a otázok kultúry.
- Posilniť vedecko-výskumnú činnosť zameranú na dlhodobé monitorovanie kultúry a jej financovania, a tak vytvoriť podmienky na riešenie dlhodobých a prierezovo orientovaných úloh zameraných na komplexné sledovanie kultúry ako spoločensko-hospodárskeho fenoménu.
- Nastaviť moderný monitoring kultúrnych inštitúcií a ich produktov s využiteľnými parametrami a s efektívnym využitím jestvujúcich informačných zdrojov ako základných informačných databáz na skúmanie kultúry ako dôležitého spoločenského fenoménu.
- Rozvíjať a podporovať odbornú reflexiu kultúry a umenia.

6.1.3. Iniciovať zmeny pri posudzovaní a hodnotení merateľných ukazovateľov pri akreditácii výskumu v humanitných disciplínach.

6.2. Vytvorenie systému koordinácie výskumných aktivít v oblasti kultúry

Rôznorodosť aktivít v oblasti kultúry, široký diapazón riešených vedecko-výskumných úloh, ako aj rastúci dôraz na riešenie doteraz neriešených prierezových úloh bude vyžadovať skvalitnenie koordinácie v oblasti vedy a výskumu, ako aj monitorovanie a vyhodnocovanie výsledkov výskumu v kultúre. Dôležitým faktorom v nasledujúcom období sa stane zvýšenie informovanosti medzi jednotlivými pracoviskami, ktoré sa podieľajú na realizácii vedeckého výskumu. Zároveň bude potrebné vo zvýšenej miere zapájať jednotlivé inštitúcie rezortu do vedeckého života spoločnosti.

6.2.1. Nanovo definovať práva a povinnosti orgánov štátnej správy a nimi zriadených organizácií pri koordinácii výskumných aktivít v oblasti kultúry s dôrazom na využitie priamo riadených inštitúcií na koordináciu, monitorovanie a šírenie informácií o vedecko-výskumných aktivitách.

6.2.2. Vytvoriť jednotnú databázu výskumných aktivít v oblasti kultúry a zabezpečiť jej prepojenosť na iné informačné systémy o vede a výskume na Slovensku.

6.2.3. Vytvoriť a sprístupniť databázu vydaných osvedčení a oprávnení na vykonávanie pamiatkového výskumu pre potreby voľného pohybu odborníkov na trhu práce.

6.3. Zabezpečenie potrebných kapacít na realizáciu výskumných aktivít

Súčasné finančné zabezpečenie rezortu kultúry nedisponuje voľnými zdrojmi na rozvojové a vedecko-výskumné projekty, pričom práve oblasť vedy a výskumu si vyžaduje aj v záujme zabezpečenia kontinuity výskumu dostatok disponibilných zdrojov. Finančné zdroje na vedu a výskum v oblasti kultúry je potrebné hľadať v jestvujúcich štruktúrach vedy a výskumu v SR najmä intenzívnejším zapájaním inštitúcií do grantových schém vedy a výskumu, vytváraním spoločných vedecko-výskumných projektov a spájaním zdrojov viacerých inštitúcií.

6.3.1. Vytvoriť nové mechanizmy na podporu vedy a výskumu.

- Otvoriť jestvujúce dotačné a grantové schémy MK SR na podporu vedecko-výskumných úloh, vytvoriť v rámci dotačného systému MK SR samostatný program na podporu vedy a výskumu a podporovať v rámci programu aj dlhodobé výskumné granty s viacročným financovaním.
- Vytvoriť nový výdavkový prvok v štruktúre rozpočtovej kapitoly MK SR a zabezpečiť účelové finančné zdroje na výskum v rámci podpory prioritných projektov.
- Podporovať personálne posilnenie kapacít na vedu a výskum v inštitúciách, ktoré sú akreditovanými vedecko-výskumnými pracoviskami.

- Podporovať vytvorenie a doplnenie materiálno-technického vybavenia pracovísk realizujúcich vedecko-výskumnú činnosť.

6.3.2. Zabezpečiť kontinuálne vzdelávanie v oblasti výskumu v kultúre.

- Podporovať tretí stupeň vysokoškolského vzdelávania v inštitúciách rezortu kultúry vykonávajúcich vedecký výskum s prepojením na školiace vedecko--výskumné pracoviská vysokých škôl a akademických pracovísk.

STRATEGICKÁ OBLASŤ 7: KULTÚRA AKO SPOLUTVORCA OBRAZU ŠTÁTU V ZAHRANIČÍ

Kultúra je významným nástrojom diplomacie. Štát vďaka nej môže lepšie dosahovať svoje politické i ekonomické ciele. V globalizovanom svete práve medzikultúrna výmena prispieva k lepšiemu porozumeniu, k prevencii konfliktov a harmonickému spolunažívaniu. Pomáha eliminovať strach z neznámeho, prispieva k rešpektu a tolerancii.

Kultúra je úzko spojená i s cestovným ruchom. Obraz štátu nevytvárajú len oficiálne aktivity, ktorými sa prezentujeme v zahraničí. K tomuto obrazu podstatnou mierou prispievajú skúsenosti zahraničných návštevníkov s realitou Slovenska. Kultúrne posolstvá, ktoré vysielame, a zážitky, ktoré nimi sprostredkujeme, priamo ovplyvňujú ich vnímanie celého štátu vrátane ekonomiky, politiky či investičných príležitostí. Živá a bohatá kultúra podporuje hrdosť občanov na svoju identitu. Toto sebavedomie občanov Slovenska žijúcich v zahraničí alebo občanov, ktorí navštívia inú krajinu, môže byť ďalším dôležitým faktorom pri utváraní príťažlivého obrazu Slovenska. Naša krajina nedisponuje strategickými surovinami ani špičkovými technológiami. Vytváranie obrazu Slovenska v zahraničí prostredníctvom kultúry má preto zásadný význam.

Je potrebné vytvárať podmienky na to, aby sa slovenská kultúra mohla stať dôstojným reprezentantom v zahraničí i dôvodom na hrdosť pre občanov Slovenska. Prezentácia Slovenska musí byť postavená na solídnom základe. Kritériom musia byť už overené a vo verejnosti odkomunikované hodnoty, pôvodnosť odrážajúca špecifiká národnej kultúry a špičková kvalita kultúrnych produktov. Úspešnú prezentáciu môže podporiť jednotná značka. Príťažlivý obraz Slovenska môžu šíriť rovnako súčasné experimentálne diela vysokej kvality, ako aj diela, ktoré presvedčivým spôsobom dokážu tradičné hodnoty slovenskej kultúry pretlmočiť do moderného jazyka.

PRIORITY A OPATRENIA:

7.1. Strategický prístup k prezentovaniu Slovenska a slovenskej kultúry v zahraničí

Pre Slovensko je nevyhnutné vytvoriť silnú a jednotnú značku na prezentáciu v zahraničí a v rámci nej presne definovať úlohu a postavenie kultúry. Pri zahraničnej prezentácii a diplomacii je kultúra jedným z najsilnejších nástrojov. Úspešné príklady z iných štátov dokazujú, že premyslená a vhodne zvolená zahraničná prezentácia kultúry významne pomáha dosahovať aj hospodárske a ekonomické ciele.

7.1.1 Vypracovať komplexnú stratégiu prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí.

- Vypracovať analýzu inštitucionálnej prezentácie Slovenska a jeho kultúry v zahraničí (vrátane novovzniknutých komisií a pracovných skupín).
- V procese medzirezortnej koordinácie vytvoriť jednotnú značku Slovenska a v rámci nej definovať úlohu a postavenie kultúry.
- Vytvoriť funkčný systém medzirezortnej koordinácie prioritných prezentačných podujatí v zahraničí. Vypracovať mechanizmus na výber a finančnú podporu slovenských tvorcov zúčastňujúcich sa na podujatiach v zahraničí.
- Podporovať prácu a postavenie slovenských inštitútov a slovenských lektorátov.

7.1.2 Podporovať prezentáciu pôvodnej umeleckej tvorby v zahraničí ako súčasť prezentácie slovenskej kultúry v medzinárodnom kontexte.

- Vytvoriť inštitucionálnu bázu na podporu slovenskej tvorby pre zahraničie a zabezpečiť export kultúry.
- Zabezpečiť pravidelnú účasť a prezentáciu slovenskej tvorby na významných prehliadkach a veľtrhoch.
- Podporiť literárne preklady, cudzojazyčné katalógy výtvarného umenia, bulletiny, titulkovanie.

7.1.3 Zefektívniť prezentáciu Slovenska zahraničným návštevníkom u nás.

- Cielene spájať prezentáciu cestovného ruchu, investičných a exportných príležitostí SR s kultúrnou ponukou.
- Pri príprave projektov s cieľom oslovovať aj zahraničné publikum zabezpečiť propagáciu produktu a odstraňovanie jazykových bariér.
- Venovať zvýšenú pozornosť zahraničným študentom, novinárom, vedeckým pracovníkom a iným hosťujúcim návštevníkom ako budúcim ambasádorom krajiny a jej kultúry.

7.2. Prezentácia kreatívneho a kultúrneho potenciálu Slovenska v zahraničí

K potenciálu kreatívneho priemyslu patrí jeho schopnosť pri relatívne nízkych nákladoch vstúpiť na globálny trh. Podpora exportu a internacionalizácie je základným faktorom ďalšieho rozvoja a ekonomického zhodnocovania, čo platí pre celý segment malých a stredných podnikov. Opatrenia zamerané na podporu prerazenia na medzinárodné trhy a propagácia slovenských produktov a služieb môžu zásadným spôsobom naštartovať väčšinu podsektorov kreatívneho priemyslu.

Kreatívny priemysel, jeho produkty a služby vytvárajú súbor faktorov stimulujúcich cestovný ruch v konkrétnej lokalite. Nárast cestovného ruchu spôsobuje následne rozšírenie trhu a odbytu pre kreatívne odvetvia. Prepájanie cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu je celosvetovým trendom, pretože kreatívne produkty a služby prispievajú vďaka svojej špecifickej hodnote k atmosfére a výnimočnosti jednotlivých lokalít.

7.2.1 Podporiť export a internacionalizáciu produktov kreatívneho priemyslu ako súčasť hospodárskych politík štátu.

- Podporovať účasť na festivaloch, výstavách, veľtrhoch, medzinárodných prezentáciách a koordinovať ju s ostatnými subjektmi štátnej a verejnej správy.
- Včleniť kreatívny priemysel do proexportných hospodárskych politík štátu a koncepcií prezentácie Slovenska v zahraničí.
- Podporiť propagáciu kreatívnych firiem, talentov a lídrov z oblasti kultúry.

7.2.2 Podporiť prepájanie stratégií rozvoja cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu.

- Integrovať a stimulovať strategické priority a nástroje od lokálnej úrovne až po národnú a medzinárodnú úroveň.
- Prostredníctvom produktov a služieb kreatívneho priemyslu prezentovať Slovensko ako turistickú destináciu a krajinu vhodnú na prílev zahraničných investícií.

7.3. Pretlmočenie prezentácie kultúrneho dedičstva do súčasného jazyka a formy aj na uplatnenie v cestovnom ruchu

Slovensko je malá krajina s bohatou históriou, výhodnou geografickou polohou na priesečníku dejinného diania a s rozmanitou tradičnou ľudovou kultúrou. To všetko vtlačilo nášmu kultúrnemu dedičstvu jedinečnú pečať. Prezentovať národné kultúrne bohatstvo, ktorého hodnota rokmi narastá, treba s akcentom na súčasný jazyk, s rešpektovaním očakávaní cieľového publika a s prihliadnutím na konkurenčné výhody Slovenska.

7.3.1 Využívať špecifiká jednotlivých regiónov pri príprave, realizácii a prezentácii kultúrnych produktov a služieb.

- Ponuku kultúrnych produktov a služieb pripravovať vzhľadom na relevanciu pre región a udržateľnosť.

7.3.2 Podporovať prezentáciu kultúrneho dedičstva v spolupráci so Slovenskou agentúrou pre cestovný ruch.

- Koordinovane spolupracovať na medzirezortnej úrovni.
- Zefektívniť marketingové a PR aktivity značky Slovensko.

7.3.3 Cielene spolupracovať s médiami pri prezentácii kultúrneho dedičstva v zahraničí (napríklad pri zápisoch do zoznamov UNESCO).

- Nadviazať spoluprácu so zahraničnými médiami prostredníctvom slovenských inštitútov.

7.4. Zvýšenie informovanosti o zahraničnej prezentácii Slovenska v domácich médiách

Kultúra je jedným z atribútov, ktorý má potenciál prispieť k hrdosti občana na svoj štát a národ. Docieliť sa to dá aj prostredníctvom systematického a kontinuálneho budovania pozitívnej značky Slovenska v zahraničí. Jej potenciál spočíva v dôstojnom spájaní národných hodnôt na presadenie sa v globalizovanom svete. Preto je potrebné o úspechoch v zahraničí a o prezentácii Slovenska mimo geografických hraníc štátu informovať aj v domácich médiách. Vytváranie pozitívneho obrazu „vonku" totiž znamená veľa aj „doma". Je to spôsob ako citlivo a nenásilne prebudiť opodstatnenú národnú hrdosť občanov a vplývať na vnímanie ich kultúry.

7.4.1. Mapovať výstupy zahraničných médií.

7.4.2. V domácich médiách cielene prezentovať úspešné slovenské podujatia či vystúpenia jednotlivcov v zahraničí.

ZÁVER

Kultúra je zušľachťujúcou energiou, je faktorom utvárania identity a charakteru spoločnosti dovnútra i navonok. Prináša nové podnety pre jej vnútorný rast, je zdrojom jej vonkajšieho napredovania. Štát spolu s ekonomickou sférou utvárajú formu spoločenského bytia, kultúra ju napĺňa obsahom. Pre kultúru je potrebné vytvoriť v spoločnosti postavenie zodpovedajúce jej vitálnej funkcii. Je nutné zabezpečiť podmienky na to, aby mohli byť všetky vitálne prvky kultúry zachytené, podporené a svojou energiou prispievali k rastu spoločnosti. Vytvorenie takých podmienok sa stane jednou z priorít štátnej politiky.

Kultúra má základ v slobodnej tvorivosti jednotlivca. Je prejavom vnútornej potreby sebavyjadrenia. Vzniká v interakcii troch faktorov: umeleckých zručností, vnútorne motivovaného obsahu a podporného prostredia. Tvorivosť predpokladá slobodu vyjadrenia, odvahu improvizovať a experimentovať. Je kritickou konfrontáciou vnútorných hodnôt s realitou spoločnosti. Občas rebeluje, spochybňuje konvencie, prekonáva zaužívané spôsoby myslenia. Stavia veci do iného svetla, podnecuje vznik nových vízií a konceptov, tvorí prekvapivé artefakty.

Kultúra je pre spoločnosť zdrojom inovácií. Vďaka novátorskému, nekonvenčnému prístupu k spoločenským javom kultúra prináša nové nazeranie na spoločnosť, jej problémy a vývojové tendencie. Predstavuje živnú pôdu, kde sa overujú nové možnosti, pripravujú nové riešenia, vznikajú nové trendy.

Kultúra je priestorom na tvorbu duchovných hodnôt, vďaka ktorým je život hodný žitia. Kultúra sa však nemôže rozvíjať bez hmotnej podpory. Kultúra a kreativita potrebujú investície. Nezastupiteľná úloha preto pri rozvoji kultúry patrí hospodárstvu. Kultúra však nielen spotrebúva prostriedky, ale aj vytvára hodnoty. Schopnosť kultúry tvoriť hodnoty predstavuje silný ekonomický potenciál a je prínosom pre rôzne oblasti spoločenského života. Prostriedky investované do kultúry sa vrátia mnohonásobne zúročené v kultúrnych produktoch a službách. Štát potrebuje vytvárať podmienky na funkčné prepájanie ekonomického a kultúrneho prostredia tak, aby ekonomická sila živila kultúru a kultúra naplno uplatnila svoj ekonomický potenciál.

Kultúra zastupuje v systéme výchovy a vzdelávania dôležitý prvok kultivácie človeka. Kultúrnosť spoločnosti je v podstatnej miere určovaná charakterom výchovno-vzdelávacieho procesu. Výchova a vzdelávanie by mali podporovať a oceňovať kreativitu, mali by vítať kritickú spätnú väzbu, mali by živými formami sprostredkovať osvojenie súčasného i minulého kultúrneho bohatstva. Výchovno-vzdelávacie inštitúcie by mali s využitím kultúrnych produktov vychovávať umením k umeniu. Kultúra by však nemala byť iba jednou zložkou výchovy a vzdelávania, mala by inšpirovať celý koncept tak, aby sa výchovno-vzdelávací proces stal formou kultivácie celej osobnosti človeka.

Kultúra je základom pre kontinuitu prítomnosti s minulosťou. Žije z dynamickej jednoty starého a nového. Ochrana a zachovávanie kultúrneho dedičstva je nevyhnutnou podmienkou zdravého rozvoja kultúry. Hodnotu minulého možno uchovať len v permanentnom dialógu s prítomnosťou. Preto je potrebné podporovať projekty, ktoré sa usilujú o tvorivé pretlmočenie historických kultúrnych hodnôt do jazyka súčasnej kultúry.

Kultúra je najvýznamnejším faktorom utvárania identity a charakteru spoločnosti dovnútra i navonok. Zdravá a bohatá kultúra je dôležitým prvkom pri utváraní individuálnej

i národnej identity. Minulé aj súčasné kultúrne hodnoty sú tvárou, podľa ktorej nás rozoznajú v kultúrnom spoločenstve národov. Jedine prezentovaním prvotriednych originálnych artefaktov na svetovej scéne môže Slovensko uplatniť v kultúrnom dialógu globálneho sveta svoj autentický hlas.